

**КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА**

Факультет суспільно-гуманітарних наук

Кафедра всесвітньої історії

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**БІЖЕНЦІ В ШВЕЦІЇ: РЕГЛАМЕНТАЦІЯ СТАТУСУ,
ОСОБЛИВОСТІ РОЗМІЩЕННЯ ТА СПРИЙНЯТТЯ
(перша чверть ХХІ ст.)**

Спеціальність: 032 «Історія та археологія»

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Василенко Іван Андрійович

Студент 4 курсу

ІСТб.-2-21-4.0д.

Науковий керівник:

Завідувач кафедри всесвітньої історії

д-р іст. наук, професор

Срібняк Ігор Володимирович

Роботу захищено «___» _____ 20__р.

Оцінка _____

Київ – 2025

Зміст

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИОГРАФІЯ ТА ДЖЕРЕЛА.	
1.1. Огляд стану наукової розробленості проблеми.....	7
1.2. Джерельна основа.....	11
РОЗДІЛ 2. СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК	
МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТАТУСУ	
БІЖЕНЦІВ У ШВЕЦІЇ	
2.1. Еволюція поняття <i>біженець</i> та специфіка їх	
міжнародно-правового статусу.....	19
2.2. Міграційна політика.....	28
РОЗДІЛ 3. ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	
СТАТУСУ БІЖЕНЦІВ У ШВЕЦІЇ ТА ЙОГО	
ІНСТИТУЦІЙНА РЕАЛІЗАЦІЯ	
3.1. Правова природа актів, що регламентують статус біженців у Швеції....	34
3.2. Особливості діяльності Міграційної служби Швеції.....	37
РОЗДІЛ 4. СТАНОВИЩЕ БІЖЕНЦІВ У ШВЕЦІЇ	
4.1. Позиція політичних партій Швеції щодо біженців, особливості	
висвітлення їх проблем на сторінках шведських періодичних видань	40
4.2. Ставлення шведів до проблеми прийняття біженців,	
їх інтеграція до шведського суспільства.....	52
РОЗДІЛ 5. УКРАЇНСЬКІ БІЖЕНЦІ НА ТЕРЕНАХ ШВЕЦІЇ	
5.1. Особливості прийому та реєстрації, специфіка розміщення.....	56
5.2. Стратегії адаптації українців у Швеції.....	61
ВИСНОВКИ.....	67
СПИСКИ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	71

ВСТУП

Швеція є найбільшою державою з Північних країн як в територіальному відношенні, так в за чисельністю населення. Разом з тим, з населенням в дев'ять мільйонів, вона є одним з найменших членів Європейського Союзу (ЄС), до якого вона вступила в 1995 р. Швеція стала промислово розвиненою в кінці XIX ст., а в середині XX ст. ліберали виступили за поєднання принципів ринкової економіки з державною політикою соціального забезпечення. У 1950-ті і 1960-ті рр. приїзд іммігрантів до Швеції мав важливе значення для формування податкової бази, необхідної для розширення державного сектора.

Найбільший потік імміграції в 1950-ті і 1960-ті рр. мав місце з сусідніх скандинавських країн, найбільше з Фінляндії. Проте, з початку 1970-х рр., імміграція складалася в основному з міграції біженців і возз'єднання сімей з країн Близького Сходу та Латинської Америки. У 1990-ті рр. Швеція прийняла тисячі біженців з колишньої Югославії. В даний час близько 12 відсотків населення Швеції мають нешведське походження. Ціла низка соціальних показників вказує на те, що мігранти мають значно вищий рівень безробіття, ніж корінні шведи і що вони більшою мірою залежать від соціальної допомоги. Тому, в такій ситуації, трудова імміграція не є і не буде вітатись країнами, які не є членами ЄС.

Коли Швеція приєдналась до Європейського Союзу (ЄС) в 1995 р., вона також погодилась з тим, щоб дозволити іншим громадянам країн ЄС працювати і жити в Швеції. В 1996 р. Швеція стала учасником Шенгенської угоди, яка дозволяє вільне пересування громадян всіх держав – учасниць тієї угоди. Прикордонний рух сусідніх скандинавських держав мав великий вплив на Швецію. В травні 2004 р., коли 10 східноєвропейських країн приєдналися до ЄС, Швеція була однією з трьох держав-членів (з Великобританією та Ірландією), які погодилися дозволити громадянам з восьми країн Східної Європи - новим членам ЄС, працювати без офіційного запиту на дозвіл працевлаштування. Також

були введені тимчасові правила для контролю міграційних потоків. Прем'єр-міністр Швеції Йоран Перссон висловився на користь введення таких правил, але уряд не отримав підтримки цієї політики в парламенті. В той час, як Великобританія і Ірландія прийняли значні потоки мігрантів з Литви, Польщі, Словаччини та деяких інших нових країн-членів ЄС, Швеція не мала такої великої кількості мігрантів. Профспілки Швеції вирішили дотримуватися політики дешевої робочої сили. Крім того, Швеція мала намір створити нові робочі місця в таких галузях, як будівництво, виробництво електронної техніки та освіта.

Також, Швеція не реєструє релігійну, расову чи етнічну приналежність своїх громадян під час перепису населення. Офіційними ключовими ознаками для реєстрації іммігрантів є: країна народження, громадянство і громадянство їх батьків. Іноді, етнічна або національна ідентичність деяких груп іммігрантів може бути виведена з цієї інформації, але в більшості випадків, це проблематично зробити і може призвести до помилкових висновків. Наприклад, іммігранти з Туреччини можуть бути етнічні турки, курди, або сирійці. У той час, як етнічні турки є мусульманами і говорять турецькою мовою, а сирійці, які складають православну меншість, розмовляють арамейською мовою. Курди є мусульманами і розмовляють на своїй мові, яка походить з перської мови, а не з турецької. І сирійської (24 000 осіб) і курдської (40 000 осіб) громад в Швеції більше, ніж етнічної турецької громади (11 000 осіб). Але, так, як етнос не зареєстрований в перепису, тому ці цифри є оціночними. Біженці сирійського походження прибувають до Швеції з Лівану і Сирії, а курди - з Ірану, Іраку і Сирії.

В 2004 р. в Швеції спостерігався великий відсоток імміграції, пов'язаної переважно з обміном праці між країнами-членами ЄС. Та інші види імміграцій відбулись головним чином за рахунок возз'єднання сімей з країн колишньої

Югославії, Румунії та інших країн колишнього Радянського Союзу. Іммігранти з Африки і Азії складалася з обох видів: возз'єднання сімей і біженців – особливо з Іраку. Особи, які шукають притулку в 2003 і 2004 рр., були в основному з Близького Сходу, які прибули до Швеції з Афганістану, Азербайджану, Ірану, Іраку і турецького Курдистану. Менша кількість біженців прибула до Швеції з Сомалі і ряду інших держав Африканського Рогу та Західної Африки. Особи, які шукали притулку, також прибували з Росії, Сербії, Чорногорії, Боснії і Герцеговини, більшу групу складала албанці з Косово.

Шведське громадянство ґрунтується на принципі *Jus sanguinis*, діти, народжені в Швеції не від шведських батьків, не автоматично отримують право на шведське громадянство. Проте, іммігранти та їхні діти заохочуються натуралізуватись до шведського суспільства, і такі вимоги не є обмежувальними. Умовами для натуралізації є п'ять років постійного проживання в Швеції; для біженців – чотири роки, в той час, як для скандинавських громадян потрібні лише два роки. Подвійне громадянство було прийнято лише в останні роки. По демократичним причинам, Швеція виступає проти подвійного громадянства, вважаючи, що людина повинна мати право голосувати тільки за один національний парламент. Проте, ця позиція виявилася неспроможною зі зростаючою глобалізацією. Було також відзначено, що люди повинні мати право голосувати за національний парламент в країні, де вони сплачують податки і постійно проживають. Оскільки деякі країни не дозволяють своїм громадянам відмовлятися від свого громадянства, єдиним розумним рішенням для Швеції - було надати дозвіл на подвійне громадянство.

Тому, актуальність дослідження даної теми зумовлена тим, що на сьогоднішній час проблема біженців є однією з найскладніших та найважливіших у світі, багато мешканців Іраку, Сирії, Сомалі, Еритреї, Афганістану та інших країн, де зараз тривають військові дії, намагаються в будь-який спосіб потрапити до

європейських країн, а особливо в Німеччину та Швецію та почати нове, комфортне життя. Також, тема даної роботи є доцільною для розвитку сфери міжнародних відносин і країнознавства, адже обрана тема ще недостатньо розроблена в наукових дослідженнях. Автор аналізує теперішню політичну, економічну ситуацію країни Швеції, знайомиться з головними аспектами міграційної політики.

Дослідження даної проблематики являється важливим чинником для реалізації національних інтересів України, тому що дана тема є яскравим прикладом щодо прийому біженців в європейську країну, процес їх адаптації до нової культури та європейського життя.

Відтак, **мета** даної дипломної роботи полягає у проведенні комплексного аналізу становища біженців в Швеції, ставлення до них шведів, а також правових механізмів забезпечення перебування біженців на теренах країни перебування.

Поставлена мета обумовила необхідність вирішення ряду взаємопов'язаних **завдань**, а саме:

- Встановити головні проблеми біженців, їх виникнення.
- Проаналізувати особливості міграційної політики Швеції.
- З'ясувати позицію політичних партій Швеції щодо міграційної політики.
- Визначити ставлення шведського населення до біженців.
- Розглянути шляхи інтеграції біженців у шведське суспільство.
- Дослідити правовий механізм, що забезпечує статус біженця.

Об'єктом дослідження дипломної роботи є проблема біженства у Швеції, предметом – регламентація їх статусу, особливості розміщення та сприйняття їх шведським суспільством.

Методи дослідження – для вирішення поставлених у роботі задач була використана система методів наукового дослідження, а саме: аналіз і синтез (для обґрунтування теоретичних положень і практичних рекомендацій); комплексний

аналіз (при розгляді проблем міграції, інтеграції); аналітичні методи: порівняльний (при дослідженні було розглянуто і порівняно кількість прибулих мігрантів в різні роки), прогностичні методи, метод експертних оцінок (при проведенні дослідження серед шведських партій щодо міграційної політики). Обробка даних здійснювалася з використанням сучасних комп'ютерних технологій і програмного забезпечення.

Інформаційну базу дослідження склали документи і матеріали органів державної влади і управління, законодавчі і нормативні акти України, матеріали і дані періодичного друку, монографічна і інша наукова література по темі бакалаврської роботи. Емпіричною базою є аналітичні дані, опубліковані в науковій літературі і періодичному друці, експертні розробки і оцінки українських та зарубіжних учених.

Хронологічні межі роботи охоплюють період від 1960 р., коли в Швеції почала активно діяти міграційна політика та до початку 2025 р., коли до країни прибула чергова хвиля біженців з України.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРІОГРАФІЯ ТА ДЖЕРЕЛА.

1.1. Огляд стану наукової розробленості проблеми

Проблема біженців у контексті політики Швеції від 2003 р. і донині є складним і багатоаспектним науковим явищем, яке охоплює не лише правовий, а й соціокультурний, гуманітарний та політичний вимір. Водночас варто зазначити, що в українській історичній науці це питання ще не отримало системного і цілісного висвітлення, а наявні розвідки стосуються переважно

загальної тематики правового статусу біженців або міграційних процесів у країнах Європейського Союзу.

На сучасному етапі тема регламентації статусу біженців, механізмів інтеграції та їхнього сприйняття у приймаючому суспільстві набула особливої актуальності на тлі зростання кількості осіб, що шукають захист від воєн, репресій або економічного зубожіння. Швеція, яка тривалий час позиціонувалася як одна з найбільш відкритих і гуманістичних країн Європи, зіштовхнулася із викликами, що змусили її переглянути ключові положення міграційної політики, зокрема в період 2003–2015 рр..

У контексті української історіографії варто відзначити, що науковий інтерес до теми біженства загалом фіксується у працях таких дослідників, як О. А. Малиновська, Т. Квашилова, І. Б. Медицький, М. Пірен, В. Ребкало¹, які зробили вагомий внесок у вивчення правового статусу біженців, міжнародно-правових підходів до регулювання міграційних процесів, а також проблеми інтеграції переміщених осіб в умовах глобалізованого суспільства.

У праці Т. Квашилової «Статус біженця в міжнародному праві» акцент зроблено на комплексному вивченні теоретичних і прикладних аспектів правового статусу біженців. Автор аналізує міжнародні договори, зокрема Конвенцію 1951 р. та Протокол 1967 р., що визначають міжнародні стандарти захисту прав біженців.

У монографії О. А. Малиновської «Біженці у світі та в Україні: моделі вирішення проблеми» розглянуто моделі захисту біженців у різних державах, а також зроблено спробу порівняльного аналізу функціонування національних систем захисту. Автор розглядає досвід держав ЄС, включно зі Швецією, як

1 Малиновська О.А. Біженці у світі та в Україні: моделі вирішення проблеми. – Київ, 2003. – 34 с; Квашилава Т. Статус біженця в міжнародному праві // Біженці та міграція. – Український часопис права і політики. – К., 1998. – 45 с; Медицький І.Б. Міграція і урбанізація в сучасному суспільстві та їх вплив на динаміку злочинності // Наше право. – 2003. – 89 с; Пірен М., Ребкало В. Проблема біженців: перегляд підходів // Політика і час. – 2001. – 23 с.

приклад побудови соціально орієнтованої, однак регламентованої системи гуманітарного захисту.

Праця М. Пірена та В. Ребкала «Проблема біженців: перегляд підходів» присвячена міждисциплінарному аналізу змін у природі біженства, відзначаючи зміщення акцентів у сучасному правовому дискурсі – від суто гуманітарного до безпекового. Це особливо важливо у контексті шведської практики останнього десятиріччя, протягом якого через збільшення кількості запитів на притулок державні структури почали застосовувати більш жорсткі процедури перевірки.

Окрему групу становлять праці, присвячені соціальним, політичним та філософським аспектам сучасної міграції, зокрема праці В. Л. Іноземцева, який у монографії «Імміграція: нова проблема нового сторіччя» осмислює глобальні зміни в міграційних потоках, впливи ринку праці та ідеологічних парадигм на державну політику у сфері міграції. Хоча його праця не є вузько присвяченою Швеції, вона формує аналітичний інструментарій, застосовний і до північноєвропейського контексту.

У зарубіжній історіографії важливу роль відіграють праці Г. Гудвіна-Гілла² – авторитетного британського правознавця, а також Дж. Гетавея³ – одного з провідних теоретиків прав біженців, зокрема через його працю «Права біженців за міжнародним правом». Обидва автори закладають теоретичну базу для розуміння транснаціональних механізмів захисту, що мають безпосередній вплив на формування міграційної політики у країнах ЄС. Праці Л. В. Горборна і Г. Лемберта⁴ присвячені еволюції статусу біженця у міжвоєнний і повоєнний періоди, проте залишаються актуальними й для аналізу сучасної практики крізь призму розкриття історичних прецедентів.

2 Guy S. Goodwin-Gill. The Refugee in International Law. Second Edition. Oxford University Press, 1998. – 23 с.

3 Hathaway J. The Law of Refugee Status. Butterworths, Toronto. 1991. – 67 с.

4 Holborn L.W. Refugees: A Problem of our Time. The Work of the UNHCR: 1951-1972. – 97 с; Lambert H. The European Court of Human Rights and the right of refugees and other persons in need of protection to family reunion // International Journal of Refugee Law. – July 1999. – 12 с.

Окремої уваги заслуговує книга «Біженці та насильство соціальних бюрократій у Північній Європі»⁵, видана у 2020 р. Манчестерським університетом і відкрита у вільному доступі за підтримки Лундського університету. Праця характеризується глибоким міждисциплінарним дослідженням впливу північноєвропейських держав загального добробуту на досвід біженців. Швеція займає центральне місце в цьому аналізі – поряд із Данією та Німеччиною – як країна, що перейшла від однієї з найщедріших систем надання притулку в Глобальній Півночі до жорсткішої, більш контрольованої моделі з обмеженим доступом до соціальних прав.

Значна увага приділяється подіям 2015 р., коли Швеція прийняла рекордну кількість шукачів притулку, але вже за кілька місяців відбулася різка зміна політики. Запровадження прикордонного контролю на мосту через Ересунн між Мальме і Копенгагеном, посилення процедури перевірки документів, перехід до тимчасових дозволів на проживання (TRP) замість постійних – усе це автори інтерпретують як прояви посилення контролю за кордонами в Північній Європі, в якій механізми державного добробуту стають інструментами контролю й стримування міграції.

Важливою особливістю шведського досвіду, на думку авторів, є висока залежність інтеграції від бюрократичних інституцій – як державних, так і місцевих. Запроваджені програми інтеграції, курси громадянства, вимоги до фінансового забезпечення для возз'єднання сімей – усе це спрямовано на т.зв. «дисциплінування» новоприбулих. Проте, як показують емпіричні дослідження, ці механізми часто породжують розчарування, соціальну ізоляцію і відчуття безсилля серед біженців. Шведські муніципалітети, на яких лежить основний тягар практичної інтеграції, нерідко опиняються між очікуваннями

5 Abdelhady, D., Gren, N., Joormann, M. Refugees and the violence of welfare bureaucracies in Northern Europe. Manchester University Press, 2022. <https://doi.org/10.7765/9781526146847>

центральної влади й обмеженими ресурсами, що поглиблює фрагментацію системи.

Таким чином, шведський досвід у цій книзі розглядається як парадоксальний: з одного боку, країна з міцною репутацією гуманізму та прав людини, з іншого – простір, де ефективна бюрократія дедалі більше стає інструментом виключення. У фокусі не лише макрополітичні зміни, а й мікродосвід взаємодії із державою, в якому біженці стикаються із затягуванням процедур, складності доступу до житла, медицини, освіти та бюрократичній непрозорості, що обмежують їхню мобільність, автономію й участь у суспільному житті.

1.2. Джерельна основа

У дослідженні також використано офіційні тексти нормативно-правових актів. Шведське законодавство у сфері міграції сформоване на основі Закону про іноземців №716 від 2005 р.⁶, який систематизував правові засади в'їзду, перебування, депортації та доступу до соціальних послуг. У ньому чітко розмежовуються статуси іноземців та закріплюються ключові терміни, як-от довгострокове проживання чи «безпекові кейси» у контексті національної безпеки. Закон адаптовано до вимог ЄС, зокрема положень Дублінської системи та Директиви 2001/55/ЄС про тимчасовий захист.

Закон про іноземців від 2005 р. чітко розрізняє категорії іноземців (громадян третіх країн, громадян ЄЕП, шукачів притулку, осіб із правом на проживання тощо) і вводить термінологію, як «довгострокове проживання» («long-term residence») для громадян третіх країн (Розділ 5a). Також у зв'язку з терактами 11 вересня 2001 р. закон містить положення про так звані «безпекові

6 Government of Sweden. Aliens Act (2005:716). Swedish Parliament, 2005. https://www.government.se/contentassets/784b3d7be3a54a0185f284bbb2683055/aliens-act-2005_716.pdf

кейси» («security cases»), де вирішення долі іноземця залежить від міркувань національної безпеки (Розділ 1, підрозділ 7).

Інститут тимчасового захисту, включений до Закону про іноземців у розділі XXI, став правовою відповіддю на гуманітарні кризи, зокрема в контексті українських біженців після повномасштабного вторгнення Росії в Україну в 2022 р. Тимчасовий захист у Швеції не прирівнюється до статусу біженця, обмежує соціальні права і не гарантує довготривалого перебування. Проте він є прикладом швидкої мобілізації європейського законодавчого механізму в умовах масового напливу біженців.

Важливе значення має прецедент у справі «UM 1836-14 (MIG 2015:1)» від 2 січня 2015 р.⁷, згідно з яким Апеляційний міграційний суд Швеції визнав, що довічне ув'язнення за вбивство є підставою для виключення особи зі статусу біженця. У справі розглядається повторна заявка громадянина Сирії на отримання дозволу на перебування в Швеції, попри його попереднє засудження до довічного ув'язнення за вбивство. Аргументи заявника базувалися на загальній ситуації в Сирії, а також на його родинних зв'язках у Швеції. Проте суд, розглядаючи справу відповідно до норм шведського законодавства, зокрема розділів IV і XII Закону про іноземців від 2005 р. (Utlänningslagen 2005:716), а також у межах загальноєвропейських стандартів дійшов висновку, що тяжкий злочин є підставою для виключення особи з-під захисту.

Рішення проілюструвало баланс між обов'язками держави щодо захисту прав людини і потребами громадської безпеки, відображаючи сувору, але юридично аргументовану позицію Швеції. У контексті загальноєвропейського права дане рішення є зразковим прикладом того, як національні суди застосовують положення Директиви ЄС 2005/85/ЄС про процедури надання

7 Migration Court of Appeal. (2015, January 2). Sweden – Migration Court of Appeal, UM 1836-14, MIG 2015:1. European Database of Asylum Law. <https://www.asylumlawdatabase.eu>

притулку і положення щодо виключення із захисту, формуючи тим самим єдину правозастосовну практику в межах ЄС.

Особливу цінність становлять дослідження міграційної політики Швеції, представлені у звітах міжнародних організацій, таких як Управління Верховного комісара ООН у справах біженців і Міжнародної організації з міграції (МОМ), а також у звітах Європейського економічного і соціального комітету, що надають актуальні дані про прийом, розміщення та правове становище біженців у Швеції.

У документі «Всесвітній день біженців 2003 р.: Швеція»⁸, видане Управлінням Верховного комісара ООН у справах біженців представлено кілька ключових ініціатив, серед яких центральне місце займає організований спільно з Асоціацією скаутів Швеції тижневий літній табір на острові Вессере. Основною частиною програми була рольова гра, що імітувала ситуації втечі від війни, перетину кордонів і процесу подання на притулок за участі 1 600 скаутів. Захід мав на меті сприяти емпатійному розумінню досвіду біженців через особистісне занурення у змодельовані ситуації кризи, втрати дому та пошуку захисту. Ця ініціатива ілюструє інструмент культурної педагогіки, спрямованої на формування толерантності та міжкультурного розуміння серед молоді.

Документ демонструє гуманітарну дипломатію в дії – формування позитивного образу біженця, просування інклюзивного дискурсу через культуру та освіту, а також співпрацю міжнародної організації з національними громадськими структурами. Його основна функція – не правова чи аналітична, а репрезентативна і комунікаційна. Проте саме через цю функцію він відкриває важливу перспективу дослідження того, як гуманітарні наративи вибудовуються на рівні масових заходів, зокрема в умовах ранніх 2000-х рр., коли політика

8 United Nations High Commissioner for Refugees. (2003). World Refugee Day 2003: Sweden. UNHCR. <https://www.unhcr.org/publications/world-refugee-day-2003-sweden>

Швеції щодо біженців почала поступово змінюватися на тлі зростаючої кількості запитів на притулок.

Звіт «Всесвітнє опитування про біженців 2003 – Швеція»⁹ Комітету США у справах біженців та іммігрантів є аналітичним оглядом ситуації з біженцями та шукачами притулку у Швеції станом на кінець 2002 р. Він наводить актуальні кількісні дані – 24 900 осіб зі статусом біженця або в процесі розгляду справи. Упродовж року країна прийняла понад 33 тис. нових заяв на надання притулку, що на 40% більше, ніж у 2001 р. Заявники переважно походили з Югославії, Іраку, Боснії, Росії та серед них були близько 860 осіб без громадянства – здебільшого палестинці. Шведська міграційна рада, яка є головним органом первинного розгляду справ, надала статус біженця лише приблизно 1% заявників, тоді як 21% отримали дозволи на проживання з гуманітарних міркувань, а 78% були відхилені. Такий розподіл рішень свідчить про суворий, але чітко структурований підхід до процедури надання притулку.

У звіті присутнє розмежування між статусом біженця відповідно до Конвенції 1951 р., дозволами на проживання з міркувань захисту (зокрема, у разі загрози тортур або збройного конфлікту) та дозволами на проживання, що стосуються соціально вразливих груп. Документ також висвітлює проблеми, пов'язані з тривалим очікуванням рішень (зокрема, для палестинців), випадки затримання як дорослих, так і дітей, обмеження прав на працевлаштування, складність доступу до медичних послуг, а також неоднозначні умови у центрах прийому. Згадки про спроби самогубства серед неповнолітніх шукачів притулку та звинувачення у сексуальній експлуатації в центрах розміщення свідчать про глибоку вразливість певних груп і про системні недоліки у сфері захисту прав людини.

9 U.S. Committee for Refugees and Immigrants. (2003). World Refugee Survey 2003 – Sweden. Refworld. <https://www.refworld.org/reference/annualreport/uscir/2003/en/22959>

Цей звіт становить цінне джерело для відтворення міграційної політики Швеції на початку 2000-х рр. у її процедурному, нормативному та гуманітарному вимірах. Він відображає не лише статистичні дані, а й критичні аспекти політики, особливо щодо правової невизначеності та ролі апеляційних процедур. Його об'єктивність, чисельні дані та порівняльна характеристика засвідчують надійність цього джерела.

Пізніші звіти, зокрема підготовлений Європейським економічним і соціальним комітетом¹⁰, висвітлює погляди громадянського суспільства на кризу біженців у Швеції у піковий період 2015 р., коли країна прийняла близько 165 тис. осіб, що стало найвищим показником на душу населення в ЄС. Зміст звіту містить спостереження з візитів до державних і недержавних організацій, зокрема Карітас Швеція, Червоного Хреста, Лікарів світу, місій у Стокгольмі та Сконе, релігійних структур та незалежних ініціатив. Особливої уваги надано проблемам координації, нестачі довгострокового фінансування, правової підтримки, а також труднощам із працевлаштуванням персоналу та забезпеченням стабільної допомоги.

Важливим аспектом звіту є опис розриву між політичними рішеннями уряду (зокрема, закриття кордонів і посилення режиму перевірки документів у листопаді 2015 р.) та потенціалом і готовністю громадянського суспільства продовжувати гуманітарну підтримку. Рішення держави сприймається представниками НУО як несвоєчасне і демотивуюче, що перешкоджає розгортанню потенціалу вже існуючих ініціатив. Також критикується брак структурованого залучення самих мігрантів до процесу допомоги та інтеграції, попри їхню здатність виступати культурними та мовними посередниками.

10 European Economic and Social Committee. (2015). Mission report – Sweden, 16–17 December 2015. https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/resources/docs/sweden_migration-mission-report_en.pdf

Документ виконує не лише описову, але й рекомендаційну функцію. Він вказує на потребу в кращій інституціоналізації досвіду громадянських організацій, удосконаленні процедур і створенні дієвих міжорганізаційних мереж. Його зосередження на практичному досвіді та багатогранність свідчень є цінним для вивчення політики притулку, ролі громадянського суспільства та соціальної динаміки в контексті міграційної кризи.

Документ «Інтеграція недавніх мігрантів та біженців: Огляд досліджень практик інтеграційної політики в ЄС»¹¹ («SPRING» від 2022 р.) містить масштабний аналіз інтеграційної політики після 2014 р. Особливу увагу приділено Швеції як прикладу еволюції правового статусу мігрантів, натуралізаційних процедур і ролі місцевих ініціатив у формуванні інклюзивних практик. Швеція представлена як країна, де правовий статус суттєво впливає на доступ до працевлаштування та соціальних послуг. У питаннях легалізації (на підставі проблем зі здоров'ям або неможливості депортації) вона посідає проміжне місце між гнучкими і суворими підходами, поряд із Нідерландами, на відміну від південних країн ЄС.

Зазначено наявність механізмів переходу від статусу шукача притулку до дозволу на роботу, особливо важливих для осіб із тривалим перебуванням без визначеного статусу. Окремо аналізується система громадянської інтеграції – курси, іспити з мови та знання суспільства. Ці інструменти забезпечують інтеграцію, але також можуть закріплювати стереотипи й асиміляційні очікування, зокрема щодо мусульман. Наголошено на розбіжностях між централізованою політикою, що стає дедалі жорсткішою, і більш інклюзивними місцевими підходами. Натомість міста у Швеції, як і в інших країнах ЄС, відіграють активну роль у впровадженні гуманніших моделей інтеграції. У звіті

11 SPRING Consortium. The integration of recent migrants and refugees: A review of research on integration policy practices in the EU. 2022. <https://integrationpractices.eu/wp-content/uploads/2022/12/Review-Report-Public.pdf>

Швеція постає як складний кейс: країна із високим рівнем правового регулювання та формалізму, але водночас – об’єкт критики за посилення вимог і обмеження прав. Такий баланс робить її показовою для вивчення сучасної інтеграційної політики в Європі.

Активізація механізму тимчасового захисту після повномасштабного вторгнення Росії в Україну у 2022 р. стала першою масштабною перевіркою ефективності Закону про іноземців від 2005 р. За даними звіту Шведського міграційного агентства¹², у 2022 р. зареєстровано понад 50 тис. заяв, переважно від українців. Швеція реалізувала положення Директиви ЄС через національне право, розширивши категорії осіб, які підпадають під захист, включаючи тих, хто прибув до 24 лютого 2022 р., але проживав в Україні тривалий час. Такий підхід продемонстрував гнучкість шведської системи, водночас виявивши складність правового статусу цих осіб.

Тимчасовий захист забезпечує лише базові соціальні гарантії: обмежену медичну допомогу для дорослих, відсутність права на повне житлове забезпечення, дитячі виплати чи возз’єднання сім’ї. У цьому контексті тимчасовий захист – це радше інструмент оперативного реагування, ніж повноцінний механізм інтеграції, що відповідає початковому задуму Директиви 2001/55/ЄС – ефективній координації у разі масового напливу запитів на притулок.

У джерельній базі дослідження окреме місце займає преса, зокрема шведські видання та матеріали фактчекінгових проєктів, які дозволяють осмислити соціальне сприйняття міграційних процесів у шведському суспільстві, вплив політичного дискурсу на ставлення до біженців, а також еволюцію наративів у ЗМІ.

12 Asylum Information Database. Temporary protection – Sweden (Annex to AIDA Country Report 2022). European Council on Refugees and Exiles (ECRE). <https://asylumineurope.org/reports/country/sweden/>

Зокрема, аналітична стаття Euronews¹³ за 2025 р. є прикладом фактчекінгової журналістики, спрямованої на розвінчання дезінформації щодо біженців у Швеції. Приводом стала заява Ілона Маска про те, що «80% біженців у Швеції їздять у відпустку до країн, з яких втекли». У публікації розглядається джерело – опитування компанії «Новус» (2022), проведене на замовлення консервативного видання «The Bulletin».

Результат – 79% опитаних відвідували країну походження – було хибно витлумачено як туристичні поїздки біженців. Насправді більшість респондентів проживають у Швеції понад 15 років, мають громадянство або постійний статус. Генеральний директор «Новус» Торбйорн Шестрем зазначає, що в медіа часто плутають біженців із шукачами притулку; поїздки до країн походження зазвичай здійснюються з легальних причин, як-от відвідування родини, й не суперечать колишньому статусу захисту.

Стаття також звертає увагу на посилення шведської міграційної політики після 2015 р. та її політичну інструменталізацію, зокрема за участі міністра Йохана Форселля і партії «Шведські демократи». Матеріал базується на достовірних джерелах і коментарях експертів, демонструючи, як аналітичні медіа протидіють поширенню міфів про біженців і сприяють просвіті у питаннях міграції.

Отже, аналіз історіографії і джерел дає змогу констатувати, що попри наявність окремих важливих праць, у науковому обігу відсутнє комплексне дослідження, присвячене правовим та соціальним особливостям становища біженців у Швеції у період 2003–2024 років. Саме ця прогалина і зумовлює доцільність проведення цілісного дослідження, яке поєднало б історико-правовий аналіз, міждисциплінарний підхід та вивчення соціального контексту теми.

13 Vinograd, C. Fact check: Do nearly 80% of refugees in Sweden holiday in their home country, as Elon Musk claims? Euronews. 2025, February 6. <https://www.euronews.com/my-europe/2025/02/06/fact-check-do-nearly-80-of-refugees-in-sweden-holiday-in-their-home-country-as-elon-musk-claim>

Відповідно, ця робота спрямована на комплексне вивчення теми на основі широкого кола джерел і наукових напрацювань.

РОЗДІЛ 2. СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТАТУСУ БІЖЕНЦІВ У ШВЕЦІЇ

2.1. Еволюція поняття „біженець” та специфіка міжнародно-правового статусу біженців

Шведське Королівство здавна вважалося зразком відкритості світу, толерантності та продуманої політики стосовно іноземців. Майже 1,7 мільйона осіб з іноземним минулим (іммігранти та їхні діти) проживають сьогодні в Швеції, яка налічує 8,8 мільйона жителів. Однак і в зразковій північній державі все більше поширюються вороже ставлення до іноземців і правий екстремізм. Підпалюють притулки для біженців, переслідують переселенців, проповідують расизм. Непримиренне ядро агресивних неонацистів оголосило війну всім неарійцям. Скептики пояснюють ці тенденції крахом прославленої шведської імміграційної політики, а також економічними процесами. Неприязнь до чужих, на думку депутатів громадянської опозиції в риксдагу - це відповідь на сегреговані передмістя, зростаюче безробіття серед іноземців і страх багатьох шведів перед засиллям чужих [10, 4с.].

Опитування громадської думки влітку 2000 р. показало, що більше половини опитаних вважають, у Швеції дуже багато іммігрантів. Дві третини вказали на те, що бояться зростаючої злочинності серед іноземців. Десята частина не хотіла збільшення квоти на в'їзд іноземців в країну [45].

Шведська міграційна політика з середини 60-х рр. спиралася на поєднання суворо регульованої імміграції та комплексу пільг, сприяючи інтеграції. Бар'єри

імміграції були порівняно високі, зате прийняті іммігранти отримували досить щедрю допомогу: їм надавалось можливість відвідувати мовні курси та підвищити свою кваліфікацію, квартира, соціальне і економічне забезпечення. До тих пір, поки число іммігрантів було порівняно невеликим і шведська економіка потужно розвивалася, така політика не викликала жодних заперечень. З середини 80-х рр. Швеції досяг стрімкий потік біженців із кризових районів Азії і Центрального Сходу - щороку десятки тисяч. Тільки з Балкан в країну прибуло понад 140 тисяч біженців, коли на цих землях тривала громадянська війна. За останній рік, зокрема, 7 тисяч біженців з Косово отримали тимчасовий дозвіл на перебування в Королівстві Швеція. У квітні цього року термін їх віз закінчився. Але поки лише 2 тисячі з цих біженців повернулися на батьківщину. Тим часом, була введена більш сувора перевірка претендентів на отримання притулку. Цього року державна комісія зі справ іноземних громадян - остання інстанція в міграційних питаннях - відхилила три чверті заяв. Скорочено терміни проходження у центральному міграційному відомстві, також прискорена процедура відтворення документів. Рівно 68% претендентів на притулок приїхали до Швеції без паспортів, переважна більшість нелегально перетнуло кордон. За минулий рік Швеція надала притулок 11241 біженцю. За даними комісії ООН з справах біженців - це становить 2,6% всіх претендентів на притулок в 22 країнах Європи [32, 54с.].

Разом з тим, поступово політичні та економічні кола Швеції дійшли до розуміння того, що в майбутньому Швеції знадобиться більше іноземців. Як нещодавно встановила урядова комісія, кожен рік протягом тривалого періоду слід приймати на 30 тисяч більше іммігрантів, щоб компенсувати низькі показники народжуваності і зберегти статус процвітаючої держави. Це означає відкриття кордонів для 900 тисяч іммігрантів до 2030 р. - більше десятої частини сьогоденного населення Швеції [26, 912с.].

Отже, шведська міграційна політика з 60-х рр. спиралася на поєднання суворо регульованою імміграції та комплексу пільг, сприяючи інтеграції. Іммігранти могли отримувати досить велику допомогу, маючи в такий спосіб відповідне соціальне і економічне забезпечення. З 1980 р. потік біженців різко збільшився, особливо з Азії, Центрального Сходу та Балкан, тому до 2030 р. планується прибуття до 900 тисяч мігрантів до Швеції.

Біженець - міжнародно-правовий термін універсального характеру, який був запроваджений Конвенцією ООН 1951 р. та Протоколом ООН 1967 р. Під визначенням «біженець» слід розуміти іноземця (у тому числі й особу без громадянства), що внаслідок обґрунтованих побоювань стала жертвою переслідувань за ознаками расової, національної приналежності, відношенням до релігії або громадянства, приналежності до певної соціальної групи або політичними переконаннями змушений покинути територію держави, громадянином, якої він є (або на території якої він постійно проживає), і не може або не бажає користуватися захистом цієї держави внаслідок указаних побоювань. До даної категорії осіб не належать так звані «економічні біженці», що залишають свою країну в пошуках кращого економічного становища [1, 34с.], [38, 57с.].

Біженець та переміщена особа - ці терміни досить часто вживаються разом, але їх слід відрізняти одне від одного. Переміщені особи - це вимушені (внаслідок війни чи з інших причин) переселенці, як правило, у межах своєї країни; це всі ті, хто внаслідок, скажімо, збройного конфлікту між Північною Осетією та Інгущетією у Чечні опинилися в інших регіонах РФ. Переміщені особи, таким чином, залишаються на території своєї держави і мають всі ті права, якими користуються й інші громадяни країни на цій території [31, 354с.].

Тож, на «економічних», «екологічних», «техногенних» біженців і жертв природних катастроф положення Конвенції 1951 р. та Протоколу 1967 р. не

поширюються. Вони також не розповсюджуються на осіб, стосовно яких є вагомі підозри, що вони здійснили злочини проти миру та людства, тяжкі злочини не політичного характеру чи інші дії, що суперечать цілям та принципам ООН [13].

Ст. 1 Конвенції про статус біженців формулює основну умову кваліфікації особи як біженця відповідно до Конвенції у п. А(2) «обґрунтоване побоювання стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, громадянства, належності до певної соціальної групи чи політичних переконань» [13].

Наприклад, в європейських країнах відсутні регіональні міжнародно-правові документи, що мають своєю безпосередньою метою захист біженців, які не охоплюються Конвенцією 1951 р. та Протоколом 1967 р. про біженців в умовах конфліктів чи внутрішніх потрясінь. Однак більшість цих держав дотримується практики надання захисту в тій чи іншій формі тим особам, життя та свобода, яких може бути поставлена під загрозу внаслідок збройного конфлікту чи актів насильства, якщо вони будуть проти своєї волі повернені в країни їх походження. Основними елементами визначення терміну біженця є відсутність громадянства країни, яка надала притулок. Перелік причин, що змушують біженців покидати місця свого проживання, необхідно розширити, включивши до нього збройні конфлікти та безладдя на етнічному ґрунті. Статус біженців застосовується до осіб, які більше не можуть користуватися захистом держави, громадянами якої вони є, адже вони її покинули. Особи, що перетнули міжнародні кордони, рятуючись від переслідувань, але переїжджають у країну, громадянами якої вони є, не можуть розглядатися як біженці, оскільки вони можуть скористатися захистом цієї країни [23, 256с.], [11, 45с.].

До багатьох біженців ставляться як до громадян де - факто, хоча в той же час вони користуються гуманітарною допомогою від міжнародного співтовариства. У таких випадках статус біженців слугує лише для цілей

допомоги та позбавлений будь-якого елементу захисту. Міжнародне співтовариство вважає неприйнятною дискримінацію біженців на основі того, звідки вони приїхали, чи які перспективи їх повернення, робить акцент на забезпеченні соціальної інтеграції тих біженців, які не повернуться у колишні місця свого проживання, надавши їм громадянство та поклавши кінець їх статусу біженців [40, 393с.], [27, 65с.].

Огляд специфіки міжнародно-правового статусу біженців вимагає проведення чіткого розмежування між поняттями "біженець" та "(правовий) статус біженця". "Біженець" - це особа, яка відповідає встановленим у міжнародному праві критеріям для визнання за нею певного правового статусу, "статус біженця" - це система визнаних і закріплених міжнародно-правовими нормами та практикою держав прав і обов'язків особи, котру розглядають як біженця (правовий статус біженця є конкретною формою реалізації раніше встановленого правового статусу чи становища цієї особи на території держави притулку). З точки зору міжнародного права правовий статус біженця визначатиметься у правовому просторі, що характеризується, з одного боку, принципом суверенітету держав і пов'язаними з ним принципами територіального верховенства та самозбереження, а з іншого - конкуруючими гуманітарними принципами, що впливають із загального міжнародного права (включаючи мету та принципи діяльності ООН) та окремих договорів. Зміст правового статусу біженців становлять їхні права, свободи та обов'язки, передбачені нормами загальних і спеціальних міжнародних (переважно багатосторонніх) угод, а також реалізовані національним законодавством держав [39, 124с.].

Також слід зауважити, що біженці нарівні з іншими категоріями населення (громадянами держави, іноземцями, особами без громадянства, шукачами притулку тощо), незалежно від того, законним чи незаконним є їхнє перебування

на території певної держави, користуються основними правами людини, які мають універсальний характер (наприклад, невід'ємними правами та свободами людини, які були перераховані у Загальній декларації прав людини 1948 р.). Гарантування поваги та забезпечення захисту зазначених прав людини - це одночасний шлях вирішення проблеми біженців та спосіб запобігання її виникненню. У першому випадку йдеться про необхідність забезпечення в державі походження біженців належного захисту прав людини, перш ніж очікувати від біженців бажання повернутися до країни їхньої громадянської належності чи постійного місця проживання. У другому випадку йдеться про запобігання виникненню у громадян певних держав цілком обґрунтованих побоювань, щодо їх можливого переслідування через окремі причини [35, 647с.].

Також, правовий статус біженців визначається такими міжнародними договорами загального характеру як: Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 р.; Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права 1966 р.; Міжнародна конвенція про ліквідацію усіх форм расової дискримінації 1965 р.; Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 р.; Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських і таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання 1984 р.; а також Конвенція про права дитини 1969 р. та інші [7, 519с.].

Отже, термін «біженець» з'явився ще після Першої світової війни. Проте постійний ріст локальних і глобальних збройних конфліктів призвів до необхідності не тільки детальної регламентації правового статусу біженців, але і до створення міжнародних структур, профільного характеру. Біженцем можна назвати особу, яка стала жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства, належності до певної соціальної групи або політичних переконань, що перебуває за межами країни своєї громадянської належності та не може користуватися захистом цієї країни або не

бажає користуватися цим захистом внаслідок таких побоювань. Та у зв'язку з тим, що кількість біженців безперестану збільшується, що вимагає збільшення фінансових витрат, держави-учасниці Конвенції 1951 р., і Протоколу 1967 р. вживають зусиль у справедливому і пропорційному розподілі між собою тягара витрат у підтримці міжнародної системи захисту біженців.

2.2. Міграційна політика.

Міграція є однією з найбільших проблем нашого часу. Політика надання притулку є транскордонною за своєю природою. Особи переміщуються між різними країнами світу, деякі з них змушені тікати від жахиття війни в їх рідній країні, інші змушені шукати притулку на чужині від переслідувань. В той же час досить велика кількість осіб мігрує з інших причин, наприклад, в пошуках кращого життя в більш розвинутих країнах, роботи або навчання, також возз'єднання з сім'єю. Міграція часто має велике значення для розвитку, як в країні походження, так і в країні прийому [9,33с.], [12, 159с.].

Парламент та уряд Швеції докладають усіх зусиль в міграційній політиці, шукають найкращі шляхи, щоб така політика була на користь країні та сприяла її розвитку. Також тісно співпрацює з Агентством міграції, яке головним чином займається прийомом біженців, інтеграцією їх в суспільство, можливою репатріацією, та діє в тісній міжнародній співпраці з іншими країнами – членами ЄС з таких питань [47, 57с.].

Урядова комісія стверджує, що: “Агентство з міграції Швеції має прагнути до довгострокової, стійкої політики в галузі міграції, яка захищає права притулку в рамках регульованої імміграції, сприяє підвищенню мобільності через кордони, та орієнтується на задоволення потреб прибулих осіб з трудової імміграції. В той

же час прораховує всі наслідки розвитку міграції і орієнтується на подальше міжнародне співробітництво“ [44].

Навіть, якщо історично відбувалась завжди помірна імміграція до Швеції, то масова еміграція шведів у період з середини 1800 р. аж до 1930 р. залишила великий слід як у розвитку країни, так і в народній пам'яті. Багато сімей в Швеції досі мають родинні зв'язки в США, Канаді, Південній Америці та Австралії. Протягом 100 років, близько 1,3 мільйона шведів емігрували в пошуках щастя та кращого життя до цих далеких країнах. До цього їх спонукали такі причини:

- Бідність
- Релігійні переслідування
- Песимістичний погляд на майбутнє
- Відсутність політичної волі в рідній країні
- Схильність до пригод [43].

Перша Світова війна в поєднанні з імміграційними обмеженнями в США, сповільнила еміграцію, яка була однією з головних соціальних проблем в Швеції. Внаслідок Другої Світової війни Швеція перетворилася з однієї з більших країн по масовій еміграції в одну з найбільших імміграційних країн в Європі. З 1930 р., але за винятком кількох років в 1970 р., Швеція завжди мала більшу долю щорічної імміграції в порівнянні з еміграцією [46, 23с.], [22, 359с.].

Біженці війни і робоча сила 50-х і 60-х рр. В основному це були біженці з Німеччини, з інших сусідніх країн Північної Європи та Балтії, які протягом Другої Світової війни перетворили країну Швеція з еміграційної в країну

імміграційну. Багато з цих біженців повернулися на батьківщину після війни, але багато хто залишився, серед них були більшість прибалтів [38].

Після закінчення війни до Швеції прибула велика маса трудових іммігрантів з країн Скандинавії, Італії, Греції, Югославії, Туреччини та інших країн. Іноді це відбувалося в організованій формі за допомогою повноважених осіб по набору трудових іммігрантів на міжнародному ринку праці, але більшу частину складали ті особи, які обрали свій шлях до Швеції самостійно за власним бажанням [6], [24,97с.].

В кінці 60 р. була введена регульована імміграція. Той, хто хотів приїхати до Швеції працювати, повинен був мати доказ обох (представити два) документів: на працевлаштування та на забезпечення житлом. Потім Імміграційна Рада мала зробити оцінку на ринку праці. І якщо результат такої оцінки показував необхідність в іноземній робочій силі, то тільки тоді надавався дозвіл для працевлаштування. У випадку, коли були б безробітні люди в Швеції, які були в змозі виконати таку роботу, то дозвіл на роботу та вид на проживання не був би наданий [4, 16с.], [14, 14с.].

Проте, така оцінка ринку праці не проводилося для наступних груп:

- Громадяни Скандинавських країн, які з 1951 р. мали право оселитися і працювати у всіх країнах Північної Європи без спеціальних дозволів.
- Біженці.
- Члени сім'ї, які хотіли возз'єднатися в Швеції [15, 34с.].

Новий підхід в 1970-ті рр. у врегулюванні питань з імміграційної політики мав такі наслідки:

- Протягом декількох років імміграція зростала з північних країн, зокрема, з Фінляндії, але потім різко скоротилась в наслідок економічного буму, який відбувся в Фінляндії.
- У зв'язку зі збройними конфліктами чи кризами, наприклад, коли в 1973 р. стався військовий переворот в Чилі, Швеція була змушена прийняти велику кількість іммігрантів.
- Період проживання в Швеції, для того, щоб подати заявку на шведське громадянство, був знижений з семи до п'яти років, в той же час для громадян країн Північної Європи, такий період складав 2 роки. Такі самі вимоги застосовуються і сьогодні [21, 23с.].

У 1985 р. була введена нова система для прийому осіб, які шукають притулку. Відповідальність за імміграцію була передана від органів ринку праці (AMS) до Імміграційної Ради Швеції (попередник – Рада з міграції).

В середині 80 рр. число осіб, які шукають притулку з Ірану, Іраку, Лівану, Сирії, Туреччини та Еритреї почали рости у всій Західній Європі та особливо в Швеції [33, 128с.].

В кінці цього десятиліття, особи, які шукають притулку, також почали прибувати з Сомалі, Косово та деяких колишніх країн Радянського Союзу та країн Східного блоку. Коли відбувся демонтаж комуністичних режимів, для мешканців стало простіше залишати свої країни через те, що умови життя там тільки погіршились, а не покращились. Період очікування на отримання рішення про надання виду на проживання став довшим, збільшилось число центрів з прийому іммігрантів. Багато осіб отримали відмову в наданні притулку, оскільки вони не підлягали під статус переслідуваних в їх рідних країнах, а замість того, причинами були частіше бідність, невпевненість в майбутньому та мрія про те,

що їх життя в Західній Європі буде кращим та яскравішим, ніж у себе вдома [21, 24с.].

Далі 1990-ті рр. характеризуються як позитивними, так і негативними переживаннями. Позитивним було кінець холодної війни, демократизація та зростаючий економічний розвиток в ряді країн з комуністичною диктатурою в минулому. Закінчились кілька довгострокових війн на Сході, наприклад, в Лівані, Еритреї, Ірані та Іраку. Тому кількість осіб, які шукають притулку з тих країн, почала падати [30, 39с.].

Негативні наслідки мав був розпад Югославії, подальше розділення землі, яке спровокувало розпалення війни, терору та етнічних чисток. Вперше, з часів Другої Світової війни, це змусило велику кількість осіб з цієї балканської країни виїхати з цього регіону, щоб врятувати своє життя. У Швеції проживає трохи більше як 100 000 мешканців з колишньої Югославії, в основному боснійців, які знайшли свій новий дім тут [30, 40с.].

З наближенням до кінця та початком нового тисячоліття, Швеція стає однією з кількох країн з участі в спільних діях. Під керівництвом УВКБ (Управління Верховного комісара у справах біженців) вона евакуювала 3600 косовських албанців з Македонії в Швецію. Намір полягав у тому, щоб надати їм тимчасовий притулок на час, коли їх батьківщина стане безпечним місцем для проживання і вони зможуть повернутись в свої домівки [2, 328с.].

У 1995 р. Швеція вступила в ЄС. З плином часу, у 1999 р. Європейська Рада поставила перед собою мету виробити єдину міграційну політику для країн ЄС. У 1997 р. вступили в силу більш обмежувальні положення щодо імміграції членів сім'ї. Остаточний вік для возз'єднання сімей був знижений, стали застосовувати правило для дітей у віці до 18 років, на відміну від попереднього, остаточного віку до 20 років. Можливість літніх батьків, особливо вдів і вдівців, що могли возз'єднатися зі своїми дітьми в Швеції була скасована. Положення, що

стосується "остання ланка в ланцюзі сім'ї" була також скасована. Такий зв'язок, коли один дорослий брат, який був залишений на батьківщині, а інші брати, сестри і батьки переїхали до Швеції [2, 330с.].

У 1992 р., загалом 84 000 осіб, в основному з колишньої Югославії, шукали притулку в Швеції, у період з 1995 р. по 1999 р., число осіб, які шукають притулку, було досить низьким, коли військові дії захопили колишню Югославію. У 2000 р. таке число знову зросло, а рівень надання притулку на основі імміграції продовжує і досі залишатися високим, за винятком 2005 і 2006 рр., коли було відзначено тимчасове падіння [28, 90с.].

Однією з великих проблем залишилось те, що все більше і більше осіб прибуває без посвідчень особи і проїзних документів. Це робить експертизу в наданні притулку дуже складною і затяжною в часі. В результаті, все менше і менше видається посвідчень на тимчасове проживання.

Також, відсутність документів стала перешкодою для реалізації рішень, які були прийняті про відмову у в'їзді. В системах Комісії число осіб з рішеннями про відмову у в'їзді збільшилося, і вони не мали змоги повернутися без документів [20, 21с.].

Навесні 2001 р. Швеція приєдналася до співпраці з Шенгену та відкрила кордони між тринадцятьма країнами Шенгенської зони, а також погодилась з тим, що ці країни будуть видавати візи для всієї Шенгенської зони. Велика кількість громадян з країн ЄС приїхала до Швеції, щоб працювати на більш-менш тривалі періоди часу. Прийнятий в 2001 р. Закон про зміни громадянства в Швеції, має за собою можливість мати подвійне громадянство. Це означає, що тепер стало можливим зберегти своє старе громадянство, коли людина стає громадянином Швеції [2, 331с.].

В березні 2006 р. була реалізована одна з найбільших судових реформ за останні десятиліття. Коли Рада Швеції закрила орган, який використовувався для

оцінки звернень і рішень по апеляціям іноземців до Ради з міграції і був замінений трьома міграційними суддями та одним суддею з питань міграції в Апеляційному суді. (З жовтня 2013 р. існує чотири міграційні суди).

1 липня 2006 р. Законодавство Швеції було змінено. Тепер муніципалітети відповідають за розміщення неповнолітніх дітей без супроводу, які шукають притулку. Раніше це була відповідальність Ради з питань міграції. Число безпритульних неповнолітніх шукачів притулку збільшилося протягом цього часу. Від 400 до декількох тисяч неповнолітніх дітей на рік, що становить велике навантаження на муніципалітети [3, 160с.].

В серпні 2010 р. в міграційне Законодавство було внесено доповнення, яке стосується встановлення періоду обробки питань заявників, наприклад, коли людина здатна довести свою ідентичність, відповідно до раніше діючого Законодавства, Рада з питань міграції буде надавати людині право на звільнення від обов'язку мати дозвіл на роботу, якщо обробка її питання зайняла більше ніж чотири місяці часу [34, 15с.].

В 2011 р. було прийнято рішення про введення плати за навчання в університетах та інших вищих навчальних закладах Швеції для студентів з-за меж ЄС. В порівнянні, таке рішення скоротило число іноземних студентів з приблизно 13 000 до приблизно 6000 іноземних студентів на рік.

1 липня 2013 р. було прийнято рішення, згідно якому особи, що проживають в Швеції без дозволу, мають право на медичну допомогу, так і люди, які шукають притулку. Діти, які проживають в країні без дозволу, мають право на охорону здоров'я та отримання повної медичної допомоги, в тому числі і стоматологічної допомоги. Далі в вересні 2013 р. Рада з питань міграції надає дозвіл на постійне проживання для всіх сирійських осіб без громадянства, які прибули з охопленої війною Сирії [57].

12 листопада 2015 р. Швеція вводить тимчасовий режим прикордонного контролю. Мета, якого головним чином полягала в тому, щоб скоротити число осіб, які шукають притулку в Швеції. До кінця 2015 р. 162,877 людей звернулися за наданням притулку в Швеції, при тому, більша кількість біженців (51 338) походила із охопленої війною Сирії.

4 січня 2016 р. Швеція впровадила тимчасову перевірку документів на своєму кордоні з Данією з метою скорочення числа осіб, які прибувають до Швеції в пошуках притулку [18].

Тож, приблизно з 50 – 60-х рр. Швеція почала приймати мігрантів, які мусили тікати від війни, так і тих, хто хотів тут працювати. Потім якщо брати 90-ті рр., то їх можна позначити як з негативними, так і з позитивними переживаннями. Позитивним було кінець холодної війни, демократизація та зростаючий економічний розвиток в ряді країн з комуністичною диктатурою в минулому. Закінчились кілька довгострокових війн на Сході, наприклад, в Лівані, Еритреї, Ірані та Іраку. Тому кількість осіб, які шукають притулку з тих країн, почала падати. Негативним було розпад Югославії, розділення землі, що і спровокувало розпалення війни.

Також, одна з найбільших проблем, те, що все більше і більше осіб прибувають без посвідчень, що, на жаль затягує процес в наданні посвідчення на тимчасове проживання.

Надання статусу біженця в Швеції (Asyl) регламентується Законом " Про іноземців ". Цей закон визначає порядок розгляду заяв про надання притулку і категорії осіб, які мають право на захист (притулок) у Швеції, на підставі Конвенції ООН про біженців (Женевська конвенція), директив ЄС про підстави для захисту, а також директив про процедуру розгляду справ про притулок [51, 12с.]. Також Закон " Про іноземців " визначає, що Міграційне управління Швеції має приділяти особливу увагу інтересам дітей- шукачів притулку. Будь-яка

дитина, яка може і хоче висловитися - має на це право. З дітьми, які прибули до Швеції без супроводу дорослих, завжди проводиться інтерв'ю, на якому присутня довірена особа або юридичний повірений. Довірена особа - це людина, призначена дитині замість батьків [51, 13 с.].

Міграційне управління Швеції не розголошує особисту інформацію та адреси проживання претендентів притулку, а також причини, за якими вони просять надати їм притулок. Ці відомості не розголошуються особам, які не мають права на ознайомлення з ними, відповідно до законодавства Швеції. Зобов'язання зберігання професійної таємниці поширюється також на перекладачів, юридичних повірених та інших осіб, що працюють з шукачами притулку в Швеції. Здобувачем притулку є особа, що в'їхала на територію Швеції та звернулася з проханням про захист (притулок), заява якого ще не розглянута владою Швеції [48, 67с.].

Особі, яка є здобувачем притулку в Швеції, міграційні управління або інші органи влади надають послуги перекладача. Перекладач є нейтральною особою і особиста думка перекладача, його політичні та релігійні переконання не повинні позначатися на його роботі. В обов'язки перекладача входить тільки переклад сказаного [17, 14с.].

Отже, статус біженця в Швеції регламентується Законом "Про іноземців", цей закон визначає порядок розгляду заяв про надання притулку і категорії осіб, які мають право на захист у Швеції. Також, Міграційна служба Швеції не має права розголошувати особисту інформацію та адреси проживання претендентів притулку, та причини, за якими вони просять притулку в цій країні.

РОЗДІЛ 3. ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАТУСУ БІЖЕНЦІВ У ШВЕЦІЇ ТА ЙОГО ІНСТИТУЦІЙНА РЕАЛІЗАЦІЯ

3.1. Правова природа актів, які регламентують статус біженців у Швеції.

Людина, яка хоче отримати захист в Швеції, повинна подати заяву про надання притулку в одному з підрозділів Агентства міграції або звернутись до прикордонної поліції при в'їзді до Швеції. Агентство з міграції не може прийняти заяву, яка була подана в Шведському посольстві будь-якої країни. Ті, хто не в змозі приїхати до Швеції, щоб подати заяву на захист, може звернутися до УВКБ ООН (Управління Верховного Комісара ООН у справах біженців) [41, 45с.].

Шукачем притулку є людина, яка здійснює свій шлях до Швеції. Країна може надати спочатку тимчасовий захист (притулок) на термін прийняття рішення.

Швеція підписала Конвенцію ООН про статус біженців. Тому Швеція розглядає кожне клопотання про надання притулку в індивідуальному порядку. Індивідуальна експертиза приймає також до уваги сексуальну орієнтацію заявника, чи є він гомосексуалістом, бісексуалом або транссексуалом [18].

Швеція надає дозвіл на проживання особам, які є біженцями, відповідно до вимог Конвенції ООН. Також особам, які потребують «допоміжного захисту», відповідно зі спільними правилами країн ЄС, а також ще одним засобом захисту особам, які потребують захисту відповідно до національного закону [18].

Відповідно до Конвенції ООН про статус біженців, шведським законодавством і правилами країн ЄС, людина класифікується біженцем, коли вона має цілком обґрунтовані причини побоювання переслідувань через:

- Расу;

- Національність;
- Релігійне або політичне переконання;
- Статі;
- Сексуальної орієнтації або належності до певної соціальної групи.

Переслідування може бути від влади своєї країни. Також це стосується ситуації, коли влада не може або не бажає забезпечити захист своїх громадян від переслідування з боку окремих осіб або груп [13].

Особа, яка отримала дозвіл на проживання в якості біженця, може отримати декларацію про статус біженця, так і міжнародне визнання статусу на основі Конвенції ООН про статус біженців і правила країн ЄС [13].

Особа, яка не є біженцем, відповідно до вимог Конвенції ООН про статус біженців, також може мати право на отримання права на проживання в якості особи, яка потребує захисту. Є дві категорії захисту в Законі про іноземців:

- Додатковий захист (відповідно до правил ЄС)
- Ще один засіб захисту (відповідно до законодавства Швеції) [8].

Додатковий захист

Особою, в необхідності надання додаткового захисту визнається та, котра ризикує бути засудженою до смерті, наражається на ризик піддатися тілесному покаранню, катуванням та іншим видам жорстокого поводження, таким, що принижують гідність, або коли цивільні особи піддаються серйозному ризику отримання травм і навіть загрози смерті внаслідок збройного конфлікту. Людина, яка отримала дозвіл на проживання в якості особи, яка потребує додатковий

захист, може отримати дочірню декларацію статусу біженця, основанийою на врегулюванні з країнами ЄС [18].

Ще один засіб захисту в Швеції

Ще один засіб захисту існує тільки в Законі про іноземців в Швеції. Він не має аналогів в міжнародних конвенціях і в законодавствах інших країн ЄС. Шукачем притулку може бути оцінена така людина, яка потребує захист по наступним причинам: якщо він або вона не можуть повернутися на батьківщину через збройний конфлікт; при наявності цілком обґрунтованих причин для побоювання за своє життя і в переслідуванні в рідній країні; не можуть повернутися на батьківщину через екологічну катастрофу. Особи, які потребують захист з таких причин, можуть отримати декларацію про статус біженця, відповідно до Закону про іноземців, який може бути застосований тільки в Швеції [18].

У виняткових випадках - при виключно важких обставинах

Деяким особам, які шукають притулок, у виняткових випадках може бути наданий дозвіл на проживання, навіть якщо вони не мають потреби в захисті від переслідування. При виключно важких обставинах, безпосередньо пов'язаними з їх особистими життєвими обставинами, при наявності серйозних проблем в охороні здоров'я або поганої ситуації в їхній рідній країні. Загальна оцінка таких обставин дає можливість на видачу посвідки про тимчасове проживання. Діти також можуть отримати посвідку на проживання, якщо вони виїхали з рідної країни через особливо тривожні обставини. Декларація про статус біженця не застосовується в таких випадках, коли це не є питанням для надання захисту [13].

Незалежно від того, особа, яка отримала дозвіл про статус, як біженець, через додатковий захист, за ще одним засобом захисту або їй було надано дозвіл на проживання в зв'язку з особливо важкими обставинами, найбільш поширеним явищем є вид на проживання без обмеження часу - "Постійний вид на

проживання" (PUT). У виняткових випадках її термін дії може бути обмежений, з мінімальним терміном - не менше одного року [18].

Тож, шукачем притулку є людина, яка здійснює свій шлях до Швеції, спираючись на Конвенцію ООН про статус біженців, шведським законодавством і правилами країн ЄС, людина являється біженцем, якщо вона має цілком обґрунтовані причини побоювання переслідувань наприклад через: расу, національність, релігійне або політичне переконання, статі чи сексуальної орієнтації або належності до певної соціальної групи. Особа, яка не є біженцем, може також мати право на отримання права на проживання в якості особи, яка потребує захисту. Існує дві категорії захисту в Законі про іноземців: додатковий захист (відповідно до правил ЄС) та ще один засіб захисту (відповідно до законодавства Швеції). Також, деяким особам у виняткових випадках може бути наданий дозвіл на проживання, навіть якщо вони не мають потреби в захисті від переслідування, це діє при виключно важких обставинах, наприклад це може бути пов'язано з їх особистими життєвими обставинами, серйозні проблеми в охороні здоров'я або погана ситуація в їх рідній країні.

3.2. Особливості діяльності Міграційної служби Швеції

Агентство з міграції в Швеції складається з оперативної діяльності Головного офісу, Департаменту якості і ряду незалежних організацій, поділених на шість областей, які очолює Генеральний директор.

Організація, яка обробляє заявки з отримання дозволів на проживання, поділяється на різні процеси:

- Прибуття в Швецію.
- Перебування в Швеції, ставши громадянином Швеції.

- На тих, хто потребує захисту або їх поверненню.
- Процес підтримки для осіб, які шукають притулку, включає організацію їх проживання і забезпечення їх житлом.

Важливо, щоб особи з моменту, коли їх заявка подана і протягом всього подальшого процесу, знаходились в контакті з Міграційною службою для того, щоб вони мали можливість отримати повне керівництво і необхідні послуги, які вони потребують. Пріоритетом всієї діяльності Міграційної служби є добре обслуговування і лікування для громадян. Тому і був створений спеціальний процес для заявника послуг.

Департамент якості відповідає за розробку і забезпечення якості зазначених вище процесів [18].

Регіональна організація

Оперативні заходи по прийому осіб організовані в шести географічних регіонах: Північна Швеція, Центральна Швеція, Стокгольм, Захід, Схід і Південна Швеція. У кожному регіоні є організація, яка займається розглядом та вивченням різних типів заявок на проживання, включаючи осіб, які шукають притулку.

Оперативна діяльність Міграційної служби включає також два національних відділення: Відділення затримання і Відділення Судової практики. Особи, які шукають притулку та інші іноземці, справи яких були заблоковані та підлягають виселенню з країни, знаходяться в місцях утримання під вартою до того часу, коли їм буде потрібно покинуту країну. Відділення Судової практики представляє Агентство з міграції в судах, розглядає справи, які були оскаржені, а також розглядає питання, пов'язані з перешкодами на шляху особи, яка повертається в рідну країну [18].

Головний офіс

Головний офіс складається з Відділу з фінансових питань, Департаменту з людських ресурсів, Міжнародного відділу, Відділу зв'язку, Департаменту з правових питань, Департаменту розвитку та Департаменту підтримки оперативної діяльності.

Головний офіс забезпечує управління, контроль і підтримку оперативної діяльності. Головний офіс знаходиться в місті Норрчопінг [18].

Місія (мета) Агентства з міграції

Одним із завдань Агентства з міграції є розгляд заяв від заявників, які хочуть отримати постійне місце проживання в Швеції, відвідати рідних або друзів, шукати захисту від переслідувань та отримати шведське громадянство. Агентство з міграції займається питанням з прийому біженців, надає житло і гроші на харчування особам, які шукають притулку, на той час, як вони чекають рішення по їх справі про надання притулку. Коли біженцям надається дозвіл на проживання в Швеції, Агенство з міграції дає кошти від держави муніципалітетам та кільцевим радам. В випадку, коли заява шукача притулку була відхилена, Агентство з міграції активно бере участь в процесі, коли особа має покинути Швецію.

В випадку, коли іноземному громадянину був наданий дозвіл на проживання в Швеції, тоді це є, в першу чергу, робота шведських муніципалітетів і кільцевих рад, а також шведських державних служб зайнятості, для того, щоб забезпечити участь в інтеграції зі шведським суспільством [18].

Взаємодія Уряду, Агенства з Міграції з громадянами Швеції

Всі завдання Уряду та Агенства з міграції формуються щодо громадської думки. Таким чином, Агентство з міграції виконує замовлення шведського Парламенту і Уряду, які встановили міграційну політику Швеції на замовлення

шведського народу через політиків, які і приймають рішення з питань міграційної політики.

Агентство з міграції співпрацює з громадянами Швеції, коли мова йде про міграцію і застосовує правила, які громадяни вирішили слід застосовувати через своїх обраних представників. Щороку Агенство з міграції отримує від Уряду директиви асигнувань із зазначенням цілей і комісій та скільки грошей Агентство з міграції може витратити [18].

Мета для Агентства з міграції від Шведського Уряду

Мета полягає в тому, щоб забезпечити довгострокову, стійку міграційну політику, яка захищає права притулку в рамках регульованої імміграції і сприяє підвищенню мобільності через кордони та орієнтованою на задоволення потреб трудової імміграції. В той же час, з урахуванням впливу міграції на розвиток країни в цілому, і подальшого європейського та міжнародного співробітництва [18].

Тож, Міграційна служба Швеції складається з оперативної діяльності Головного офісу, Департаменту якості і ряду незалежних організацій, поділених на шість областей. Головний офіс Міграційної служби знаходиться в місті Норрчопінг, що біля Стокгольму та складається з 7 відділів. Також, головною метою Міграційної служби Швеції є розгляд заяв від заявників, які хочуть отримати постійне місце проживання в Швеції, відвідати рідних або друзів, шукати захисту від переслідувань та отримати шведське громадянство.

РОЗДІЛ 4. СТАНОВИЩЕ БІЖЕНЦІВ У ШВЕЦІЇ

4.1. Позиція політичних партій Швеції щодо біженців

Sverigedemokraterna (Шведські демократи)

Швеція все більше і більше приймає біженців з віддалених, охоплених війною країн. З плином часу вона стає країною, перенаселеною людьми інших національностей та культур. Це, очевидно погано для Швеції, тому що такий стан перетворює країну до критичної ситуації. Особи, які прибули з таких країн, часто ніколи не навчались в школі, деякі з них мають неприязнь до шведського суспільства, поведуться неадекватно, що створює напругу в суспільстві. Через такий стан стабільна і процвітаюча Швеція може перетворитися в країну без доброї репутації. Процвітання і гідність шведського народу може зникнути в один день. Тоді, ймовірно може зникнути і шведська нація [16, 89с.].

Якщо шведи розуміють цю загрозову ситуацію, чому вони продовжують приймати біженців з інших країн? Справа в тім, що Швеція протягом століть пережила ряд імміграційних хвиль. Головним чином, це була обмежена кількість іммігрантів з сусідніх країн, які були близькі географічно і близькі в культурній сфері, що означало, що ці іммігранти були досить легко асимільовані до шведської нації. Така історична імміграція в ряді випадків робить позитивний вплив на розвиток країни та суспільства.

Сучасна тенденція в наш час набула надзвичайно всеосяжної імміграції з далеких країн і культурних кіл. На жаль, за останні роки не було жодного позитивного прикладу з кола таких переселенців, які були б успішно адаптованими та внесли б свій внесок в розвиток шведського суспільства. Тепер як і раніше, ефект від масового переселення людей з далеких країн та іншою культурою є негативним, як в економічному так і в соціальному плані.

Демократи Швеції не заперечують імміграції, але вважають, що імміграція повинна бути на такому рівні і мала такий характер, щоб він не становив загрози для національної ідентичності, процвітання і безпеки Швеції.

Демократи Швеції підтримують право на притулок, але хотіли б підкреслити, що право на отримання притулку не те ж саме, як право на

отримання постійного громадянства шукачів притулку. Імміграція повинна бути обмежена невеликим числом біженців, які відповідають вимогам Конвенції ООН про статус біженців і надається тільки тимчасовий дозвіл на проживання протягом періоду, залежний від тривалості військового конфлікту або фатальних наслідків стихійного лиха. Політика біженців повинна в першу чергу зосередитись на наданні допомоги біженцям в місці, які є в безпосередній близькості від кризових районів [59].

Така політика дозволяє отримати допомогу для найбільш бідних осіб. Це означає, що ми можемо допомогти набагато більше таким біженцям на ту ж суму грошей у порівнянні з моделлю, де великі групи біженців шукають допомоги в Швеції.

Правила сімейної імміграції повинні бути сконструйовані таким чином, щоб вони не сприяли створенню збільшення сегрегації та не створювали інші соціальні або економічні проблеми.

Швеція не може надавати притулок біженцям, які покидають свої країни з економічних причин. Активна і щедра підтримка повинна бути надана для таких мігрантів, які згодом хочуть повернутися в їх рідні країни [59].

Нуа moderaterna (Нові модерати)

Наразі, кількість осіб, які шукають притулку, прибуваючи до Швеції, вище ніж будь-коли. Це великий виклик для нашого суспільства. Ситуація неприйнятна. Керівництву потрібно провадити необхідні реформи для створення порядку по прийому біженців, поліпшенню їх інтеграції, забезпеченню в робочих місцях.

Наша нова політика з питань міграції та інтеграції бачить третій шлях між бажанням Зеленої партії, які підтримують вільну імміграцію та партією Демократів, які закликають закрити кордони Швеції.

Швеція не може взяти на себе таку велику відповідальність, як ми робимо зараз. Ми будемо гарантувати право на притулок, але прийом біженців повинен бути обмеженим і стійким. Потрібно шукати більше шляхів в зменшенні залежності гранту та контролю витрат, а також в інтеграції та працевлаштуванні біженців [56].

В результаті наша політика мала помітний вплив в зусиллі поліпшення ситуації в кризі з біженцями, що посприяло домовленості Альянсу і Уряду. Було прийнято спільне рішення в надаванні біженцям посвідчення на тимчасове проживання, в посиленні вимог з безпеки щодо возз'єднання сімей і в розширенні відрахування RUT. То є прикладами заходів, які були включені в угоду.

Альянсом і Урядом були узгоджені необхідні заходи, але їх далеко не достатньо. Повинно бути зроблено набагато більше для ефективного прийому та інтеграції біженців в Швеції.

Ми пропонуємо, щоб:

- Швеції потрібна тимчасова перерва в прийомі біженців. Це означає, що кожен, хто прибуває до Швеції в пошуках притулку від іншої безпечної країни ЄС, таких як Данія чи Німеччина, як загальне правило, повинна бути відмова у в'їзді. Пропозиція поважати Конвенцію ООН про статус біженців.
- Пропонуємо, щоб час від часу, можливо з перервою, Швеція повинна адаптовувати і порівнювати своє законодавство про міграцію до тих вимог, які застосовуються в інших країнах ЄС.
- Надання посвідчення на тимчасове проживання і прискорена процедура оцінки категорії прибуваючих біженців.
- Посвідчення на тимчасове проживання для всіх, хто прибуває до Швеції самостійно.

- Повинно працювати повернення і має бути різниця між тими, хто має право на надання тимчасового виду на проживання і на тих, хто не має такого права. Той, хто отримав відмову, не має права на компенсацію.
- Вимоги до безпеки щодо, возз'єднання сімей мають бути набагато жорсткішими, ніж є сьогодні.
- Цілеспрямована політика в галузі розвитку. Забезпечення кращої допомоги в таборах для біженців, де потреби є найбільш гострими.
- Пошук шляхів в працевлаштуванні біженців. По-перше, їх працевлаштування буде сприяти зайнятості на низькооплачуваних посадах, по-друге, буде сприяти на зниження податків на низькі доходи. Підвищенням стимулом для роботи може бути виплата соціальних допомог.
- Інвестиції в знання, в школи. Національні ресурси для шкіл, які не досягають вимог до отримання знань і більше можливостей для кар'єрного зростання для вчителів.
- Підвищення доступності працездатної землі, спрощення норм і правил по будівництву [56].

Kristdemokraterna (Християни-демократи)

Християнські демократи підтримують і поважають права біженців на право надання притулку. Швеція буде забезпечувати захист людей, що рятуються від переслідувань, війни і гноблення. Але щоб впоратися з цим, повинен бути порядок в прийомі та наданні притулку для біженців. Він повинен регулюватися і контролюватися в поєднанні з ефективною і дієвою політикою інтеграції.

Нашої відправною точкою є те, що люди мають можливість, як вносити свій вклад, так і брати на себе відповідальність. Тим біженцям, які приїжджають

до Швеції, якомога швидше дати шанс потрапити і інтегруватися в суспільство. Держава повинна не тільки сприяти і підтримувати біженців, але й висувати вимоги до дотримання всіх правил і законів Швеції. Щоб вони не очікували на повне забезпечення з боку держави.

Знання мови - це шлях в шведське суспільство. За допомогою мови отримують всі знання загальних прав, обов'язків і можливостей. Гарне знання шведської мови відкриває шлях для отримання освіти, яка має величезне значення для становлення особистості та інтересів суспільства в цілому. З метою сприяння вивчення іноземних мов і полегшеним кроком на ринок праці, ми виступаємо за те, щоб шведська освіта була в поєднанні з практичною підготовкою, навчанням або працею. Швидка і ефективна перевірка освіти і професійного досвіду осіб з іншої країни, є ще одним важливим інструментом, в хорошому сенсі, щоб скористатися в новоприбулих працівниках [50].

Ми вважаємо, що шлях до ринку праці повинен бути розпочатий як найскоріше. Ми хочемо представити введення позиції, яка означає, що 75 відсотків є робота і 25 відсотків складають завдання для роботи. Таким чином, заробітна плата може становити 75 відсотків від вартості на колективному рівні. Основна цільова група новачків з низьким рівнем освіти і молодих осіб з поганим фахом освіти. Ми також хочемо зниження податків на працю, а також посилити стимули шукати роботу.

Для протидії сегрегації і переповненості важливо, щоб збільшилося будівництво. Для того, щоб заохочувати і полегшувати будівництво нового житла, повинні бути переглянуті і спрощені податки, норми і правила. Соціальна спільнота ґрунтується на рівності всіх громадян. Тому важливо, щоб боротися з будь-якою дискримінацією і честю культур, які обмежують можливості жінок брати участь в утворенні та зайнятості в шведському суспільстві на рівних умовах.

Деякі з наших пропозицій з питань міграції та інтеграції:

- Понад усім, тимчасовий вид на проживання.
- Короткий час обробки документів для тих, хто приїжджає з небезпечних країн.
- Створення областей застосування притулків для більш швидкого вирішення і запобігання проблем для новоприбулих.
- Збільшення державної відповідальності за дітей без супроводу.
- Збільшення професійних індукційних робочих місць.
- Зробити більш швидко і ефективну перевірку освіти і професійного досвіду новоприбульців з інших країн.
- Ставка на шведську освіту, інтернатуру або учнівство.
- Зробити шведську мову доступною для іммігрантів, також забезпечити вивчення шведської мови для батьків, які знаходяться вдома по догляду за дітьми [50].

Socialdemokraterna (Соціал-демократи)

Особи, які тікають від війни і військових конфліктів, повинні мати можливість шукати захисту, коли вони змушені покинути свої домівки. Соціал-демократи, підтримують контрольовану імміграцію, де права біженців шукати притулку має основоположне значення. В рамках ЄС, прийом біженців носить більш солідарний характер. Крім того, біженці розподілені по всім регіонам Швеції.

Міграція зростає в усьому світі, а Швеція є частиною розвитку. Особи, які подорожують з метою отримання досвіду, навчання або роботи в інших країнах, збагачує світ. Тому міграція є принципово позитивним рухом. Але на цьому шляху є і негативні сторони. У пошуках кращого життя, вразливі групи населення є схильними до ризику стати жертвами злочинів і торгівлі людьми. Несправедливі економічні умови, дискримінація і відсутність прав особи є осередком торгівлі людьми. Скорочення нерівності в світі є великою політичною проблемою [58].

Соціал-демократи, борються за право - шукати притулку, в якості одного з основних прав особи. Будь-яка особа, що шукає притулок в Швеції, має право на індивідуальне, юридично - безпечне обстеження і прийняття рішення по його питанню протягом розумного періоду часу. Ми хочемо працювати на більшу кількість країн і регіонів світу, ми повинні характеризуватися і спиратися на демократію, захисту прав особи і стабільності.

Соціал-демократи в тісній співпраці з урядом Швеції, роблять все, для того, щоб стати кращою європейською країною, бути в змозі як найкраще вирішувати проблеми соціального забезпечення, включаючи демографічний розвиток. Більше коштів для літніх осіб і менше для осіб працездатного віку. Це велика відповідальність і вимагає великих зусиль, але ми впораємося з цим.

Швеція в даний час приймає на себе велику відповідальність за наслідки воєн та військових конфліктів, таких як, в першу чергу, в Сирії. Це створює тиск як на Міграційну агенцію, так і на шведські муніципалітети. Це не справедливо, що деякі країни ЄС приймають більше біженців серед інших країн ЄС. Цю проблему з масовим потоком біженців потрібно вирішувати разом.

Пропозиції:

- ЄС має створити постійний і незамінний механізм перерозподілу біженців.

- ЄС буде і надалі приділяти пріоритетну увагу збереженню життя.
- Всі держави-члени ЄС повинні взяти на себе відповідальність за підтримку зовнішнього кордону ЄС і діяти до правил про надання притулку.
- Вимоги ЄС до отримання політичного притулку та прикордонні органи будуть посилені.
- ЄС повинен продовжувати боротися з торгівлею людьми.
- ЄС повинен забезпечити ефективне і гуманне повернення і домовитися про програму повернення.
- ЄС повинен терміново узгодити систему безпечних країн.
- ЄС повинен значно збільшити число біженців за квотою.
- ЄС потребує більш активної зовнішньої допомоги та сприяння розвитку, щоб допомогти людям на місці [58].

Liberalerna (Ліберальна партія)

Швеція була і буде країною, де громадяни можуть отримати захист. Особи, які тікають до Швеції, матимуть можливість отримати належне життя, також вивчити шведську мову і працевлаштуватися.

Пропозиції:

- Створити безпечні і законні шляхи евакуації в ЄС.
- Захищати право притулку в Швеції та Європі.

- Більш співпрацювати з іншими країнами ЄС.
- Більш ефективна співпраця і розподіл відповідальності між країнами членами ЄС [54].

Miljopartiet (Партія зелених)

Партія Зелених прагне до світу без кордонів, де всі мають можливість рухатися, але ніхто не змушений бігти. Сьогодні світ далекий від такої реальності. Громадяни, змушені тікати від війни, голоду та стихійних лих.

Партія зелених за:

- Щоб біженці мали можливість залишитися в Швеції.
- Створення юридичних каналів в країні.
- Щоб кожен біженець мав ті ж самі основні права, як і громадяни Швеції.
- Всі, хто приїжджає до Швеції, матимуть можливість швидко піти до школи, отримати медико-санітарну допомогу та працевлаштування.
- Мешканці, що складають наше суспільство, є ресурсом, а не тягарем. Тому для Партії Зелених, є пріоритетом гуманна імміграційна політика та краща соціальна інтеграція [55].

Vansterpartiet (Ліва партія)

Партія Лівих прагне створити гуманну і щедрю політику щодо біженців в Швеції та в цілому в Європі.

Кожна особа повинна мати можливість звернутись за захистом від переслідування та, щоб їх клопотання про надання притулку розглядались в юридично безпечний спосіб. Для того щоб це відбулося, потрібно скасувати

Дублінські Правила і дозволити заявникам вирішати, в якій країні вони хочуть шукати притулок. Крім того, внести ряд поправок до Закону про іноземців з метою забезпечення захисту, а також поважати їх права.

Біженцям з країн, де є збройні конфлікти, жінкам, особам зі статусом ЛГБТ, повинна надаватися особлива увага і допомога, ніж вона є в даний час. Для них повинні бути посилені трудові права, їхні діти повинні мати право ходити в школу. Вони повинні мати право на охорону здоров'я на рівних умовах, як і всі громадяни Швеції [60].

Час обробки документів для надання іммігрантам виду на проживання є проблемою. Тому Ліві пропонують впровадити термін верхньої межі 18 місяців, які повинні бути включені в процес очікування надання притулку.

Партія за те, щоб Швеція взяла на себе спільну відповідальність за організацію біженців і мігрантів. Прийом біженців і мігрантів повинен мати чітке національне керівництво та адекватне державне фінансування.

Партія Лівих за те, щоб всі муніципалітети повинні розподіляти відповідальність і приймати біженців.

За те, щоб кожна дитина в майбутньому могла стати батьком або матір'ю [60].

Отже, можна сказати, що майже всі партії Швеції мають однакові погляди та думки щодо політики до міграції. Вони підтримують щоб, кожна особа мала можливість звернутись за захистом від переслідування, могла отримати посвідчення на тимчасове проживання, також отримання медичної допомоги, вивчення шведської мови та працевлаштування. Але партія Sverigedemokraterna (Шведські демократи) не розділяють спільних поглядів з іншими партіями, вони прагнуть скоротити число прибуваючих біженців, і вважають, що їм не місце в Європі, так як, вони мають іншу культуру, релігію, погляди на життя. Шведські

демократи хочуть, щоб біженців приймали країни – сусіди, такі як Саудівська Аравія, ОАЕ та інші.

Все більше і більше в Швеції кожного дня трапляються неприємні ситуації, злочин, грабіж, заворушення з боку біженців. Це все активно публікується на сторінках шведських періодичних видань, наприклад Aftonbladet, Svenska dagbladet, SVT, 8sidor, Expressen та багато інших. Зараз розглянемо деякі статті, що містять і освітлюють щоденні проблеми біженців з шведського видання 8sidor.

1. В містечку Lindesberg, що знаходиться в центральній-південній частині Швеції, був скоєний злочин, було вбито особу ножом. Це сталося в таборі для біженців, три особи, які скоїли злочин одразу були затримані поліцією. Затримані особи є також біженцями. Поліція говорить, це був не перший випадок на цьому місці.

- Це дуже трагічна подія, каже міністр у справах міграції Морган Йоханссон. – Завжди існує ризик насильства в таких місцях, де живуть біженці, тому що мешканці живуть в обмежених умовах, багато хто з них стурбований та наляканий, говорить міністр [29].

2. В місті Ljusne, що знаходиться біля адміністративного центру Soderhamn сталася бійка між біженцями. Близько 15 осіб були причетні до цієї події, всі вони були чоловіками від 20 років. В бійці була вбита одна особа і троє було поранених. Поліція швидко затримала 20 - річну особу, яка підозрюється за скоєння вбивства. Всі вони разом жили в одному таборі для біженців. Прем'єр-міністр Стефан Ловен говорить, що безпека в таборі для біженців є найважливішою, ми маємо покращити цю ситуацію [29].

3. В місті Molndal в будинку для дітей-біженців сталася сутичка між юнаком та працівницею. Кілька днів тому була вбита жінка в будинку для дітей-біженців. Близько 20 юнаків почали трошити речі, меблі в будинку та намагалися

атакувати працівників будинку для біженців, юнаки були сердиті, тому що працівники не дозволили їм купувати солодощі. Ті, хто в той час працював в будинку для дітей-біженців, були змушені закритися в кімнаті і зателефонувати в поліцію, вони були налякані. Поліція затримала двох молодих людей, вони підозрюються в скоєнні злочинів нападу та за масові безлади [29].

4. В місті Molndal була вбита 22 - річна дівчина, яка була волонтером в будинку для біженців, вона працювала вночі одна, та коли вона мала закінчувати свою зміну на неї з ножом напав 15-річний хлопець, вона померла відразу на місці від важкого поранення. Поліція відразу затримала юнака, ведеться слідство. Прем'єр-міністр Стефан Ловен прибув до міста, де трапилась жахлива ситуація. - Те, що сталося - це жахливо. Це страшний злочин, говорить він. Він також сказав, що не вистачає працівників в поліції, а тому поліція повинна отримати більше грошей, щоб найняти більше робітників [19].

5. В містечку Broby, що на півдні Швеції стався жахливий випадок в школі між двома однокласниками. 14-річний хлопець - біженець мав погані наміри до своєї однокласниці, коли інший юнак почав захищати її, у відповідь він отримав ножове поранення від цього хлопця, він помер відразу на місці, йому було 15 років, громадянин Швеції 15-річний був сильно пошкоджений і помер пізніше у лікарні. Поліція затримала юнака, на даний час ведеться слідство [29].

6. Ще одна проблема, коли школи не в змозі прийняти таку велику кількість дітей-біженців, уряд Швеції хоче, щоб всі муніципалітети були змушені прийняти дітей, які біжать від війни. Деякі школи приймають величезну кількість дітей-біженців, а деякі взагалі не приймають. –Так працювати не буде, діти повинні відразу піти в школу, а не чекати довгий час в черзі, говорить міністр освіти Густав Фрідолін [29].

7. Далі існує проблема з житлом, потік біженців не зменшився, кожного тижня прибуває до 1500 осіб, і тепер проблематично знайти вільне місце для них.

Тепер, хто прибуває до Швеції як біженець має сам знайти та організувати собі житло, говорить міністр з питань міграції Морган Йоханссон. Він також сподівається, що це допоможе зменшити кількість прибуваючих біженців, адже не всі спроможні знайти собі самостійно житло [19].

Отже, підсумувавши, можна сказати, що сьогодні в Швеції стало набагато більше насильства, різних типів злочину серед біженців, наприклад в 2014 році поліцією було прийнято 148 таких злочинів, а у 2015 було зареєстровано 322 випадка. Також, велика проблема зі школами, не вистачає місць, діти-біженці змушені чекати в чергах місяцями, щоб отримати своє місце. Та з житлом, місць майже не залишилось, щоб прийняти всіх охочих біженців, а знайти самостійно житло не всі спроможні.

4.2. Ставлення шведів до проблеми прийняття біженців, їх інтеграція до шведського суспільства

Сьогодні лише половина шведів підтримує політику щодо біженців, і намагається допомогти їм чим можливо, наприклад деякі сім'ї приймають дітей-біженців, які приїхали без супроводу батьків, хтось допомагає їжею, одежею та іншим. Також, друга половина людей, яка не підтримує політику міграції, вважає, що біженцям зі Сходу в Європі не місце, тому що їм буде важко адаптуватися до нової культури, вивчити мову. І в зв'язку з цим в Швеції збільшилось число неприємних випадків пов'язаних проти біженців, шведи, які незадоволені політикою намагаються доказати владі своїми негативними вчинками. Розглянемо деякі приклади статей із періодичного шведського видання 8sidor та SVT.

1. В містечку Trollheten, що на заході Швеції, був скоєний тяжкий злочин в школі, в результаті три особи загинули і троє поранено. Все починалось з того, як

в школу зайшов хлопець, який був вдягнений в чорний плащ та мав маску, в нього також з собою були меч та ніж. Він зарізав трьох учнів і вчителя, решта були серйозно поранені. Коли поліція прибула до школи, вони були змушені вистрілити на нападник, спочатку він був тяжко поранений, потім помер у лікарні. Як з'ясувалось нападником був 21-річний місцевий житель, він був противником щодо політики біженців у Швеції, він мав сильні расистські погляди. Також, він вбив троє людей, які були вихідцями з Близького Сходу. - Це чорний день для Швеції, каже прем'єр-міністр Стефан Ловен, який приїхав до міста Трольхетен, щоб показати свою підтримку [19].

2. Почастішили випадки з підпалом будинків для біженців, наприклад в місті Danderyd вночі горів будинок, але ніхто не постраждав, біженцям самим вдалось погасити вогонь, до того як прибула пожежна служба. Також в місті Lund знову невідомий підпалив будинок та розбив вікна у будинку для біженців. Поліція веде розслідування над цією ситуацією з підпалом будинків, це відбувається по всій Швеції. Тепер міграційна служба не буде проголошувати, де вони збираються селити біженців, щоб зменшити кількість підпалу будинків [19].

3. В Стокгольмі на Sergels torg група чоловіків в масках погрожували бійкою біженцям. Але поліція відразу затримала нападників, ці чоловіки в масках були в основному з різних расистських клубів. Міністр внутрішніх справ Андерс Ігман схвилюваний, він говорить, що на сьогодні дуже багато поширюється і створюються нових расистських клубів. - Кожна особа повинна відчувати себе в безпеці, коли йде до міста, каже він [19].

4. Міграційна служба Швеції була не готова до кризи з біженцями, яка була восени минулого року, ніхто не міг подумати, що прибуде така величезна кількість осіб. Міграційна служба не мала ніякого плану, як вони повинні діяти під час кризи з великим напливом біженців. Не вистачало більше робітників в службі, щоб швидше обробляти запити [29].

5. Також, в Швеції почав діяти новий закон, що всі муніципалітети повинні приймати біженців, які отримали дозвіл на проживання в Швеції. В цьому році, майже 22 000 людей отримують житло в різних муніципалітетах. Великі муніципалітети, де є робочі місця завжди приймали біженців, але зараз їм доведеться прийняти набагато більше. До таких муніципалітетів відносяться Kungsbacka, Vaxholm, Vellinge і Lomma. Муніципалітети отримують гроші від держави для кожної особи, яку вони приймають. Але існує велика проблема з житлом, немає вільних місць, великі черги громадян на отримання квартири чи кімнати [29].

Отже, дослідивши кілька статей із шведського видання можна сказати, що за останній рік збільшилась кількість негативних випадків, які виступають проти біженців, шведи хочуть довести теперішній владі, що час зупинитись приймати таку велику кількість біженців, тому вони підпалюють, руйнують будинки, де мають поселитись біженці, шведи не хочуть приймати біженців в свої муніципалітети.

Питання інтеграції біженців в Швеції є надзвичайно складним. Проаналізувавши історичний і інституційний фон імміграції біженців до Швеції, а також інформацію, отриману з інтерв'ю - досліджень, можна виділити три основні причини:

- Хід і обсяг, в яких нові біженці в'їжджають в країну.
- Густонаселені і відокремлені громади, в яких вони проживають.
- Високий рівень безробіття серед них [52, 56с.].

Ці три причини тісно пов'язані між собою при погляді в цілому на ситуацію. До останнього припливу біженців з Сирії, Іраку, іракські та сирійські громади вже були створені по всій Швеції. Існує два найбільших це місто Sodertälje, яке знаходиться за межами Стокгольма і Rosenberg, передмістя Мальме. Біженці з Іраку почали прибувати до Швеції після початку війни в 2003 р. (найбільшою мірою в 2006 р.). У 1994 р. Швеція була вимушена змінити свою широку стратегію, щодо біженців. Таким чином, іракцям було надано право вибирати, де вони хотіли б оселитися в країні. Нові біженці прибували в іракські громади тисячами. Деякі, по причині возз'єднання з сім'єю і друзями, які прибули з першою хвилею, інші іракці просто вибрали ці громади, щоб бути в комфорті серед своїх співвітчизників [52, 58с.].

Шведський уряд намагався обмежити потік біженців, класифікуючи ситуацію в Іраку, як "внутрішній збройний конфлікт". Вимагали від заявників більше обґрунтованих доказів щодо загрози їх життю, щоб отримати статус біженця. Проте, допуск біженців, які підпадають під возз'єднання сім'ї, продовжували стійкий потік іракців в країну. Крім того, обмеження не стосувалися поточного перенаселення і нестачі матеріального становища в іракських та сирійських громадах [53, 32с.], [36, 784с.].

Високий рівень безробіття серед біженців став економічним тягарем для муніципалітетів, в яких проживають великі іракські, сирійські громади. Всі біженці і громадяни мають право на допомогу від держави. Проте, шведська система соціального забезпечення не є вільною для всіх. Укоріненим ідеалом в Швеції є система, коли всі громадяни Швеції повинні вносити свій вклад (за рахунок податків) до системи соціального забезпечення і при потребі вона буде піклуватися про своїх громадян [49, 97с.].

Таким чином, питання інтеграції біженців в Швеції, в значній мірі корениться в нездатності країни розсіяти біженців з Іраку серед населення.

Щільність іракських, сирійських громад в Швеції дає можливість біженцям жити серед своїх співвітчизників, що дуже ускладнює подальшу інтеграцію їх в шведське суспільство. Повільний хід, з якою Швеція в змозі навчати іракських біженців шведської мови, впливає на кількість життєздатних учасників ринку праці, тому більшість з них продовжує залишатись залежними від шведської системи соціального забезпечення без вкладу в розвиток суспільства, поки вони не в змозі освоїти мову і знайти постійну роботу.

РОЗДІЛ 5. УКРАЇНСЬКІ БІЖЕНЦІ НА ТЕРЕНАХ ШВЕЦІЇ

5.1. Особливості прийому та реєстрації, специфіка розміщення

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну у лютому 2022 р. спричинило одну з наймасштабніших гуманітарних криз у Європі з часів Другої світової війни. Країни Європейського Союзу, у тому числі й Швеція, були змушені екстрено адаптувати свої міграційні політики до безпрецедентного напливу біженців. Станом на 2024 р. кількість українських громадян, які залишили країну після початку вторгнення, перевищувала 5,9 млн¹⁴. Хоча більшість з них обрали сусідні з Україною держави, частина знайшла прихисток у північних країнах Європи, зокрема в Швеції. Попри свою географічну віддаленість, Швеція стала одним із прикладів відносно організованої й водночас суперечливої системи прийому тимчасово переміщених осіб з України.

До повномасштабної війни українська присутність у Швеції була мінімальною. У 2021 р. в країні проживало лише близько 5 768 українців¹⁵. У

¹⁴ But C. Ukrainian Displacement in Numbers // Mobility after the War: Eastern European Displacements / ed. by C. But & I. Petäjaniemi. Malmö: Malmö University, 2024. P. 7.

¹⁵ Atipova Y. Ukrainian Temporary Protection Beneficiaries in Sweden // Mobility after the War: Eastern European Displacements / ed. by C. But & I. Petäjaniemi. Malmö: Malmö University, 2024. P. 28.

перші місяці після початку вторгнення Швеція стала однією з країн, що найшвидше відреагували на рішення ЄС про активацію Директиви про тимчасовий захист. Законодавча база була вже частково підготовлена: положення Директиви 2001/55/ЄС ще з 2003 р. були інтегровані в національне законодавство через Закон про іноземців.

У результаті шведська держава змогла надати притулок без необхідності проходження довгої процедури надання статусу біженця, що суттєво пришвидшило доступ до основних прав та соціальних послуг. Уже до кінця 2022 р. статус тимчасового захисту у Швеції отримали 17 850 осіб, до кінця 2023 р. – 41 915, а впродовж 2024 р. ця кількість зросла до 42 040 осіб¹⁶. Загалом упродовж трьох років дії тимчасового захисту Швеція видала понад 68 000 дозволів на проживання для українців¹⁷.

Ці дані дозволяють зробити висновок, що Швеція стала для українців не просто транзитною країною, а територією масового тимчасового прихистку. При цьому важливо відзначити специфіку шведського підходу: на відміну від більшості держав-членів ЄС, які суворо обмежили право на тимчасовий захист лише особами, що перетнули кордон після 24 лютого 2022 р., Швеція поширила його і на тих, хто приїхав у період з жовтня 2021 р., а також на осіб, які вже мали тимчасовий або неврегульований статус в інших країнах ЄС¹⁸. Така політика виявляє не лише формальну відповідність директиві, а й певну автономність у тлумаченні норм на користь біженців.

Однак ця формальна інклюзивність не завжди відповідала фактичному доступу до прав. Одним із головних бар'єрів стала відсутність автоматичної реєстрації переміщених осіб у шведському реєстрі населення. Без цієї реєстрації

16 Atipova Y. Ukrainian Temporary Protection Beneficiaries in Sweden // *Mobility after the War: Eastern European Displacements* / ed. by C. But & I. Petäjaniemi. Malmö: Malmö University, 2024. P. 28.

17 AIDA. Country Report: Sweden. Asylum Information Database, 2024. P. 10.

18 Atipova Y. Ukrainian Temporary Protection Beneficiaries in Sweden // *Mobility after the War: Eastern European Displacements* / ed. by C. But & I. Petäjaniemi. Malmö: Malmö University, 2024. P. 30.

особа не отримувала персонального ідентифікаційного номера (personnummer), який є ключем до всієї інфраструктури – від відкриття банківського рахунку й доступу до охорони здоров'я до оформлення мобільного зв'язку. Ця ситуація породжувала соціальну фрагментацію: українці з однаковим статусом перебували у принципово різному становищі залежно від наявності або відсутності цього номера. Лише в червні 2024 р. уряд дозволив реєстрацію осіб, які перебували в країні понад два роки, що спричинило різкий стрибок у статистиці: протягом року кількість зареєстрованих українців зросла на понад 28 000 осіб¹⁹.

Питання персонального ідентифікаційного номера стало також показником прихованої нерівності між різними групами мігрантів у Швеції. У порівнянні, зокрема, із сирійськими біженцями станом на 2015 р., які після отримання статусу притулку автоматично потрапляли в систему, українці залишалися в «правовій сірій зоні», що вимагала додаткових зусиль для навігації між бюрократичними обмеженнями. Така ситуація не лише гальмувала інтеграцію, але й формувала неофіційні стратегії виживання, у т. ч. через тіньову зайнятість, відмову від соціальних послуг, обмежену мобільність між муніципалітетами.

Після прибуття українських громадян до Швеції, Агентство з питань міграції (Migrationsverket) відповідало за первинне розміщення, організацію тимчасового житла, надання базової інформації та виплату щомісячної допомоги. Умови прийому були істотно скромнішими, ніж для біженців попередніх хвиль. Зокрема, житло найчастіше надавалося у вигляді гуртожитків, колективних центрів або готелів, розташованих у віддалених регіонах, зокрема на півночі Швеції²⁰. Хоча формально держава гарантувала дах над головою, простір для

19 Statistics Sweden. Population Register: Ukrainian Nationals. Stockholm: Statistiska centralbyrån, 2025; Tronstad K. Uneven Protection: A Nordic Comparison of the Reception of Ukrainian Refugees. Nordregio Working Paper. Stockholm: Nordregio, 2023.

20 Atipova Y. Ukrainian Temporary Protection Beneficiaries in Sweden // Mobility after the War: Eastern European Displacements / ed. by C. But & I. Petäjaniemi. Malmö: Malmö University, 2024. P. 33.

приватності, стабільного життя чи доступу до основних послуг був обмеженим. У деяких випадках сім'ї з дітьми були розміщені в місцях без доступу до громадського транспорту або без шкільних закладів поблизу.

Система виплат для осіб під тимчасовим захистом також виявилася неспроможною повністю забезпечити базові потреби. Розмір допомоги становив 71 шведську крону на день для дорослих, які самостійно харчуються, що дорівнює близько 6 євро²¹. Цієї суми недостатньо для покриття навіть мінімального споживчого кошика у Швеції, де вартість життя є однією з найвищих у Європі. У результаті, багато хто з українців змушений був швидко шукати будь-яку доступну роботу – часто без офіційного оформлення чи з мінімальними правами. Додатковим ускладненням стало те, що для працевлаштування також був потрібен шведський персональний номер або принаймні координаційний номер (samordningsnummer), який отримати було складно через бюрократичні затримки.

Згідно з дослідженням, проведеним Інститутом ринку праці та оцінки політики (IFAU), більшість українських жінок, які приїхали до Швеції після 2022 р., мали вищу освіту, однак були змушені погоджуватись на низькооплачувану або фізично виснажливу роботу, зокрема в сфері прибирання, сільського господарства або догляду за літніми людьми²². Частина з них працювала через агентства тимчасової зайнятості, які пропонували короткотермінові контракти без гарантій подальшого працевлаштування. Ситуація, коли освічені жінки працюють на низькокваліфікованих позиціях, призводила до демотивації та посилення почуття маргіналізації.

Ці практики можна розглядати як прояв так званого ефекту «дешевої робочої сили», який, з одного боку, дозволяє швидко залучити біженців до ринку праці, а

21 AIDA. Country Report: Sweden. Asylum Information Database, 2024. P. 19.

22 Hammarstedt M., Luthman M. Ukrainian Refugees and the Swedish Labour Market: First Insights. IFAU Working Paper. Uppsala: IFAU, 2025. Pp. 54–55.

з іншого – утримує їх у стані соціальної вразливості. Шведська модель, яка традиційно асоціюється з інклюзивністю, у цьому випадку функціонувала як селективна: вона визнавала українців як «зручних» трудових мігрантів, але не створювала структур для їхньої довготривалої інтеграції в професійні сфери, які відповідали б їхньому освітньому рівню. Ба більше, через обмежений доступ до мовних курсів та інтеграційних програм, українці не мали змоги нарощувати свій соціальний капітал на умовах, що надавалися іншим категоріям біженців²³.

На регіональному рівні політика прийому була нерівномірною. Муніципалітети отримали повноваження самостійно визначати обсяги та форми підтримки, що призвело до суттєвих відмінностей між регіонами. Наприклад, у Стокгольмі або Мальме українці частіше мали доступ до волонтерських ініціатив, україномовного персоналу, неформальних мереж підтримки. У менш урбанізованих регіонах на півночі країни, таких як Вестернорланд або Верmland, рівень соціальної ізоляції був значно вищим. Це породжувало вторинну мобільність: частина українців почала переміщатися в межах Швеції у пошуках кращих умов – зокрема до великих міст або муніципалітетів, де була розвинена українська діаспора чи працювали організації громадянського суспільства²⁴.

Варто також згадати про активну участь самих українців у створенні горизонтальних мереж підтримки. Часто це були ініціативи жінок, які поєднували функції волонтерства, взаємної допомоги та культурного посередництва. Такі неформальні структури стали компенсаторним механізмом на тлі браку державної координації, а також виконували роль емоційної підтримки в умовах дезорієнтації та невизначеності. Деякі з таких ініціатив

23 Shmulyar Gréen O., Odynets K. Everyday Practices of Displacement: Ukrainian Women's Experience of Temporary Protection in Sweden // *Mobility after the War: Eastern European Displacements* / ed. by C. But & I. Petäjaniemi. Malmö: Malmö University, 2024. P. 18.

24 Petäjaniemi I., Jämte J., Odynets K. From Welcome to Waiting: Local Governance and Ukrainian Refugees in Sweden // *Mobility after the War: Eastern European Displacements* / ed. by C. But & I. Petäjaniemi. Malmö: Malmö University, 2024. P. 4.

трансформувалися у сталі організації, що співпрацювали з місцевими муніципалітетами, реалізовували освітні та культурні програми, або ж брали участь у публічному дискурсі навколо прав біженців²⁵.

5.2. Стратегії адаптації українців у Швеції

Сфера охорони здоров'я для українців у Швеції виявилася однією з найбільш уразливих. Формально особи під тимчасовим захистом мали доступ до невідкладної медичної допомоги, а також до послуг, пов'язаних із вагітністю, пологами та контрацепцією. Утім, на практиці цей доступ був обмежений як адміністративно (через відсутність personnummer), так і лінгвістично (відсутність перекладачів, шведськомовні інтерфейси), а також через низьку поінформованість про наявні права²⁶. Українці часто зверталися до неформальних спільнот або волонтерів із питаннями, які б у нормальних умовах вирішувалися через медичні заклади. Окремі муніципалітети ініціювали спрощені програми доступу до медичних послуг, однак вони не мали централізованої координації і, відповідно, не покривали всю територію країни.

Особливо загрозливою виявилася ситуація з психічним здоров'ям. Уникнення формалізованих психіатричних сервісів для біженців, яке було пов'язане як з упередженнями щодо ментального здоров'я, так і з відсутністю українськомовних фахівців, призводило до накопичення емоційної втоми, тривожних розладів, депресій, зокрема серед жінок із дітьми. Українські біженці в Швеції часто перебували в стані між очікуванням повернення додому і вимушеним адаптуванням до нового контексту. Цей стан не мав відповідника в

25 Shmulyar Gréen O., Odynets K. Everyday Practices of Displacement: Ukrainian Women's Experience of Temporary Protection in Sweden // *Mobility after the War: Eastern European Displacements* / ed. by C. But & I. Petäjämäki. Malmö: Malmö University, 2024. P. 20.

26 AIDA. Country Report: Sweden. Asylum Information Database, 2024. P. 21.

традиційних моделях інтеграції, і тому залишався поза увагою офіційних структур²⁷.

Ключовим викликом стало включення біженців до локальних систем життєзабезпечення – охорони здоров'я, освіти, зайнятості. Згідно з урядовою доповіддю «SOU 2022:57», внаслідок відсутності обов'язкової муніципальної реєстрації для осіб із тимчасовим захистом (на відміну від тих, хто подає заяву про надання притулку), значна частина українців фактично залишалася поза межами муніципальних бюджетів. Це створювало парадокс: люди фізично проживали в громаді, користувалися її інфраструктурою, але офіційно в ній «не існували», що обмежувало доступ до шкіл, медичних закладів і програм зайнятості. Багато громад зверталися до уряду з проханням про введення обов'язкової адресної реєстрації навіть для біженців під тимчасовим захистом, проте безуспішно.

Ситуація для дітей виявилася ще складнішою. Попри те, що шведська система гарантує доступ до дошкільної та шкільної освіти для всіх дітей, незалежно від правового статусу, на практиці освітня інтеграція відбувалася фрагментарно. У деяких школах українських дітей включали в інтеграційні групи з іншими мігрантами, що дозволяло хоча б частково структурувати їхній досвід. В інших випадках, особливо в сільських або малих містах, діти опинялися в ізоляції або не мали можливості навчатися рідною мовою, що негативно впливало як на академічні досягнення, так і на психологічну адаптацію.

Батьки українських дітей, у свою чергу, часто не мали можливості впливати на освітній процес через мовний бар'єр та брак інформації про шведську систему освіти. Також оскільки особи з тимчасовим захистом не отримували повноцінного доступу до цифрових сервісів, батьки не мали доступу до

27 Shmulyar Gréen O., Odynets K. Everyday Practices of Displacement: Ukrainian Women's Experience of Temporary Protection in Sweden // *Mobility after the War: Eastern European Displacements* / ed. by C. But & I. Petäjaniemi. Malmö: Malmö University, 2024. P. 19–21.

електронних щоденників, шкільних платформ чи систем зворотного зв'язку з викладачами. Це створювало відчуження між родинами і школами, яке не завжди компенсувалося зусиллями окремих педагогів.

Вікові й гендерні особливості суттєво впливали на тип інтеграційних викликів. Переважна більшість дорослих українців, які приїхали до Швеції в період 2022–2024 рр., були жінками з дітьми²⁸. У результаті, на жінок лягала подвійна відповідальність – за власну адаптацію і за адаптацію дітей. Часто ця відповідальність поєднувалася з повсякденним навантаженням: пошуком роботи, турботою про побут, налагодженням контактів із місцевими інституціями.

Літні люди, які приїхали до Швеції у супроводі дітей або онуків, стикалися з ізоляцією. Вони рідко мали змогу відвідувати мовні курси, залишалися поза офіційною зайнятістю, а отже, перебували в стані майже повної залежності від родичів. Доступ до послуг для літніх осіб не був адаптований до потреб української спільноти. Деякі муніципалітети пропонували програми для людей похилого віку, але такі ініціативи були епізодичними і залежали від активності волонтерів.

Молодь (віком 18–25 років) виявилася в парадоксальному становищі: з одного боку, вона найшвидше вивчала мову, адаптувалася до цифрового середовища та освітніх форматів; з іншого – часто не мала змоги вступити до вишів через статус тимчасового захисту, який не передбачає довготривалих освітніх програм. Частина української молоді вирушила до інших країн ЄС, де були запроваджені більш гнучкі умови вступу, однак це спричиняло «міграцію в межах міграції», яка не завжди фіксувалася в офіційній статистиці.

Загалом адаптація українців у Швеції характеризується високим рівнем індивідуалізованих стратегій. Формальна політика Швеції, яка декларує

28 Shmulyar Gréen O., Odynets K. Everyday Practices of Displacement: Ukrainian Women's Experience of Temporary Protection in Sweden // *Mobility after the War: Eastern European Displacements* / ed. by C. But & I. Petäjaniemi. Malmö: Malmö University, 2024. P. 15.

інклюзію, виявилася фрагментованою на рівні реалізації. Відсутність централізованих механізмів координації, залежність від муніципалітетів, бюрократичні перепони та брак перекладу правових норм на мову практичного застосування – усе це створювало численні перешкоди для осіб, що прибували в стресовому, а часто й травматичному стані. У цьому сенсі досвід українців у Швеції стає критичним дзеркалом для переоцінки міграційних моделей у Північній Європі.

Окремої уваги потребує питання функціонування шведських адміністративних структур у перші місяці після прибуття значної кількості українських біженців. Доповідь «Riksrevisionen» за 2023 р. вказує на низку системних вразливостей у координації між національними та муніципальними органами. Зокрема, аналіз показує, що багато муніципалітетів отримували запізнілі або нечіткі інструкції щодо розподілу обов’язків, що призводило до затримок у наданні базових послуг українцям. Особливо складною була ситуація в менших комунах, які не мали ані досвіду роботи з великомасштабною міграцією, ані достатньої кадрової чи бюджетної спроможності²⁹.

В аналітичній доповіді «Migrationsverket» за 2023 р. зазначено, що адаптація українців у Швеції потребує відмінних підходів, ніж у випадку з попередніми хвилями біженців. Оскільки більшість новоприбулих не прагнула інтеграції в довгостроковій перспективі, а декларувала бажання повернутися до України, інституційна стратегія мала би бути зорієнтована на створення умов для гідного, тимчасового, але повноцінного життя³⁰. Утім, реалізована модель залишалася суперечливою – між бажанням зменшити тиск на державну інфраструктуру та необхідністю дотримання міжнародних стандартів.

29 Riksrevisionen. Staten och mottagandet av personer från Ukraina – En granskning av styrning och stöd till kommunerna. Stockholm: Riksrevisionen, 2023.

30 Migrationsverket. Analys av massflyktsdirektivet och framtida beredskap. Stockholm: Swedish Migration Agency, 2023.

Подібну точку зору розвиває й, який на прикладі українців досліджує феномен нерівності всередині скандинавських моделей добробуту. Швеція постає як країна, де політика децентралізації відповідальності, зокрема, передання багатьох функцій муніципалітетам без належного фінансового покриття призводить до відчутних розбіжностей у якості послуг для біженців. Деякі комуни організовували шкільну інтеграцію вже в перші тижні після прибуття, в той час як інші протягом місяців не могли надати дітям жодної освітньої пропозиції. Така «лотерея місця поселення» породжувала нову нерівність, не пов'язану з особистим вибором, а винятково з інституційною логікою³¹.

Аналіз джерел виявив інституційну асиметрію тимчасового захисту, яка не завжди пов'язана з прямою дискримінацією, але виникає з неузгодженості політик, правових лакун і відсутності структурної чутливості до реальних потреб біженців. Швеція, попри прогресивний імідж, продемонструвала, що навіть розвинена держава може опинитися неготовою до «інтеграції без інтеграції» – ситуації, коли формальний статус не підтримується реальними інструментами повсякденного виживання.

Отже, після трьох років повномасштабної війни і тимчасового перебування за кордоном для значної частини українських громадян постає питання: чи залишатись у Швеції, чи повертатись? Ця дилема має як особистісний, так і політичний вимір. Із завершенням дії тимчасового захисту у березні 2025 р. постає питання про подальший статус десятків тисяч українців, які досі не інтегрувалися у шведське суспільство в правовому розумінні, тобто не отримали сталого дозволу на проживання. Механізм продовження статусу захисту,

31 Nordisk Valfärdscenter. Ukrainiska flyktingar i Norden – ett jämförande perspektiv. Stockholm, 2023.

запропонований урядом Швеції, наразі не містить чітких критеріїв для переходу до постійного перебування³².

Питання повернення до України є неоднозначним. Частина українців відкрито планує повернення – особливо ті, хто підтримує тісний зв'язок з родинами, має нерухомість або залишив бізнес в Україні. Водночас у більшості спостерігається амбівалентність: повернення пов'язане не лише з безпековими ризиками, а й з втратою соціальних зв'язків, новостворених за роки перебування у Швеції. До цього додається відсутність гарантій з боку України щодо реінтеграції, що робить повернення непрогнозованим і психологічно складним процесом.

З боку шведських інституцій спостерігається амбівалентна позиція. Формально влада підтримує солідарність із Україною, однак паралельно розвиває стратегії «стимулювання добровільного повернення». Це включає в себе припинення програм підтримки після 2025 р., скорочення виплат, ускладнення процедури продовження статусу. У деяких муніципалітетах уже запроваджуються пілотні програми повернення, що передбачають одноразову фінансову допомогу для тих, хто зголоситься виїхати добровільно. Ці кроки трактуються низкою правозахисників як приховане примушення до повернення, що суперечить принципу «non-refoulement» – заборони повернення осіб у зони небезпеки³³.

Таким чином, шведська модель прийому українців у 2022–2024 рр. була водночас зразком оперативної мобілізації ресурсів у гуманітарній ситуації і прикладом системної фрагментарності. Хоча юридично українці були визнані особами, що потребують захисту, на практиці цей статус не гарантував повного

32 Atipova Y. Ukrainian Temporary Protection Beneficiaries in Sweden // *Mobility after the War: Eastern European Displacements* / ed. by C. But & I. Petäjaniemi. Malmö: Malmö University, 2024. P. 38.

33 UNHCR. *Non-Refoulement and Temporary Protection in Europe: Policy Brief*. Geneva: United Nations High Commissioner for Refugees, 2023. P. 2.

набору прав і можливостей. Нерівність між формальним і фактичним включенням – зокрема, між правом на працю і можливістю легально оформитися – сприяла виявленню нових форм вразливості.

У цьому контексті постає фундаментальне питання про межі європейської солідарності. Чи є солідарність виключно жестом у моменті кризи, чи вона передбачає довготривале зобов'язання перед людьми, що втрачають дім не з власної волі? Шведський досвід засвідчує: відповідь на це питання ще не знайдено. Саме досвід українців у Швеції може стати нагодою для переосмислення європейських підходів до кризової міграції у ХХІ ст.

ВИСНОВКИ

Отже, після виконання даного дослідження автор досягла своєї мети, а саме розглянула найголовніші проблеми біженців та способи їх розв'язання, визначила позиції політичних партій щодо міграційної політики, встановила основні аспекти міграційної політики Швеції, також розглянула як біженці інтегруються в шведське суспільство.

На сьогодні, Швеція є мультикультурним суспільством та являється домівкою для біженців та іммігрантів з більш ніж 100 різних країн. Трансформація Швеції з однією з найбільш однорідних популяцій в Європі було ще до 1940 р., під час Другої світової війни. Необхідність комплексної політики інтеграції, не було визнано до 1960 р. через культурні подібності їх перших іммігрантів. З тих пір інтеграційна політика Швеції пройшла через численні огляди, зміни і спроби актуалізувати концептуальну ідеологію шведської моделі соціального забезпечення, універсальність, солідарність, рівність, соціальні права та інтервенціоністську політику на ринку праці.

Протягом багатьох років найскладнішими завданнями Швеції в інтеграції, були адаптування до різних культур, які зовсім не схожі на власну культуру. Також, на сьогоднішній день найбільша чисельність біженців є вихідцями з Іраку та Сирії. Іракці та сирійці створили сильне співтовариство в межах Швеції, але в цілому не змогли інтегруватися в шведське суспільство.

Слід зауважити, що під впливом імміграційних потоків змінювалося і саме суспільство, а також економічна ситуація в країні, при цьому варто визнати, що вплив іммігрантів на економіку можна оцінити неоднозначно, оскільки він має як позитивні, так і негативні наслідки. Що стосується соціальної стабільності, то в цій галузі теж існує чимало проблем, пов'язаних з етнічним та культурним розмаїттям та інтеграцією іммігрантів у шведське суспільство. Важливо враховувати, що уряд вживає кроки щодо поліпшення ситуації в країні, вдосконалюючи законодавство, створюючи спеціалізовані структури, що займаються даною проблематикою, виробляючи стратегії толерантності між етнічними та культурними групами всередині держави. Мета уряду Швеції полягає в досягненні згоди, дійсного політичного, культурного, соціального рівноправ'я і рівності різних груп населення. Для цього і здійснюється політика мультикультуралізму, але її здійснення супроводжується низкою соціальних проблем, що призводить до перегляду імміграційної політики держави, її цілей та напрямків. У зв'язку з цим змінюється законодавство в імміграційній сфері, приймаються нові законопроекти і вносяться поправки до чинних законів. Змінюється процедура прийняття іммігрантів у країну, отримання статусу біженця, видачі дозволу на проживання, працевлаштування і т. д.

Тому найголовнішими проблемами біженства в Швеції можна назвати, по-перше нестача ресурсів, тобто існує великий брак житла, будівельні компанії не встигають будувати нове житло, навіть не всі шведи можуть отримати житло, вони змушені бути в черзі роками, аби щось отримати. По-друге нестача шкіл,

гімназій, дитячих садків для дітей біженців, багато муніципалітетів відмовляються приймати біженців до себе, адже вони створюють додаткові проблеми. По-третє, на сьогодні Швеції стало набагато більше випадків з криміналом, пограбування, насильство, крадіжки. Наприклад в 2014 р. поліцією було прийнято 148 таких злочинів, а у 2015 р. було зареєстровано 322 випадка. В основному такі випадки трапляються в великих містах, також виникають заворушення між біженцями в таборах, де вони мешкають.

Також, наразі в країні зареєстровано 17 000 справ про депортацію людей, яким було відмовлено в політичному захисті, лише половина з них добровільно покинула країну, а інші переховуються від поліції.

Щодо позиції шведських політичних партій, то майже всі партії мають однакові погляди та думки щодо міграційної політики. Багато партій тісно співпрацюють з урядом Швеції, роблять все, для того, щоб стати кращою європейською країною, бути в змозі як найкраще вирішувати проблеми соціального забезпечення, включаючи демографічний розвиток. Звісно партії підтримують позицію, що кожна людина повинна мати можливість звернутись за захистом від переслідування, могла отримати посвідчення на тимчасове проживання, також отримання медичної допомоги, вивчення шведської мови та працевлаштування. Також існує партія, яка має назву Sverigedemokraterna (Шведські демократи), вони мають протилежні позиції з іншими партіями, вони навпаки не хочуть приймати біженців до себе в країну, вони хочуть розвивати свою державу без участі іншого народу. Шведські демократи дотримуються думки те, що біженці, які є вихідцями з Близького Сходу, Африки їм буде тяжко адаптуватись в європейській країні, так як вони мають абсолютно різні мови, які навіть не схожі на шведську, також культуру, звичаї, релігію, рівень життя, виховання.

Особисто на думку автора, Швеція може приймати біженців, але не в такій кількості, уряд повинен знизити мінімальну кількість, а також установити жорстокі правила, щоб не кожен міг в'їхати в країну. Найбільшу кількість таких людей, що є вихідцями з арабських регіонів, повинні приймати країни-сусіди, наприклад Туреччина, ОАЕ, Саудівська Аравія, Кувейт та багато інших, адже вони мають однакову культуру, їм буде набагато легше адаптуватись в таких умовах.

СПИСКИ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беліцер Н. Викорінення корінного народу: історичне минуле і перспективи // Демос. — 1995. — № 6. — 34 с.
2. Бієрвірт К. Вступ до міжнародного права та основні принципи захисту прав біженців. — К., 1996. — 328 с.
3. Буроменський М.В. Міжнародний захист прав людини та права біженців. — Київ: ВАІТЕ, - 2002. — 160 с.
4. Гаврушко Ю.Ф. Правове регулювання міграційних процесів на універсальному та євро регіональному рівнях: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.11 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 2005. — 16 с.

5. Гончаренко Е.А. Принципи міжнародно-правового статусу біженців // Проблеми законності. – 2004. – 56 с.
6. Градіровський С, Лопухіна Т. Типології міграційних процесів [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://antropotok.archipelag.ru/text/a302.htm>
7. Дворкін Р. Серйозний погляд на права. К. Видавництво ім. С. Павличко "Основи", 2001 . 519 с.
8. Загальна декларація прав людини (прийнята ГА ООН 10 грудня 1948 р.) [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.hro.org/docs/ilex/un/dec.htm>.
9. Іноземцев В.Л. Імміграція: нова проблема нового сторіччя. Методологічні аспекти // Соціологічні дослідження. 2003. № 5. – 33 с.
10. Іноземцев В. Повернення Європи. В авангарді прогресу: соціальна політика в ЄС // МЕІМО. 2002. № 2. – 4 с.
11. Квашилава Т. Статус біженця в міжнародному праві // Біженці та міграція. – Український часопис права і політики. – К., 1998. – 45 с.
12. Ковачев Д.А., М. Волтерс Клувер / Конституційне право держав Європи. 2005. – 159 с.
13. Конвенція про статус біженців 1951 р. (Глава I, Ст.1) [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.un.org/russian/documen/convents/refugees.htm>.
14. Максименко С. Шенгенська конвенція і право людини на вільне пересування та вибір місця проживання // Право України. – 2000. – № 5. – 14 с.
15. Малиновська О.А. Біженці у світі та в Україні: моделі вирішення проблеми. – Київ, 2003. – 34 с.
16. Медицький І.Б. Міграція і урбанізація в сучасному суспільстві та їх вплив на динаміку злочинності // Наше право. – 2003. – 89 с.
17. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р. (ст. 12) / Права людини: Збірник міжнародних документів. - К., 1998. – 14 с.

18. Міграційна служба Швеції [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.migrationsverket.se/Privatpersoner.html>
19. Новини Швеції [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.svt.se/nyheter/>
20. Підлуська І. Міжнародна міграція та “Фортеця Європа”: дилема для урядів та випробування для громадян ЄС // Біженці та міграція: Укр. часопис права і політики. – 1997. – № 1. – 21 с.
21. Пірен М., Ребкало В. Проблема біженців: перегляд підходів // Політика і час. – 2001. – 23 с.
22. Піскун О. Основи міграційного права: Порівняльний аналіз: Навчальний посібник. – К.: „МП Леся”, 1998. – 359 с.
23. Прибиткова І. М. Основи демографії: Посіб. для студ. гуманітарних і суспільних ф-тів вищ. навч. закл. К.: АртЕк, 1997. 256 с.
24. Сердюк О.В. Соціологічний підхід у дослідженні взаємодії міграційної політики та попередження злочинності в Європейському Союзі // Питання боротьби зі злочинністю. Збірник наукових праць, Академія правових наук України. – 2003. – № 7. – 97 с.
25. Статистика міграцій в Швеції [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.migrationsinfo.se/>
26. Ю.І. Римаренко (упоряд.). Міграційні процеси в сучасному світі: світовий, регіональний та національний виміри (Понятійний апарат, концептуальні підходи, теорія, практика): Енциклопедія. – К., 1998. – 912 с.
27. Чис Т.П., Євінгов В. Біженці та Міграція: український часопис права і політики. Укр. Правн. Фундація. – К., 1998 – 65 с.
28. Шаповал В., Крижанівський С. Інститут притулку в національному праві // Проблеми міграції: Український інформаційно-аналітичний журнал. — 1998. — № 1. – 90 с.

29. Щоденні новини Королівства Швеції [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://8sidor.se>
30. Андриченко Л.В., Белоусова Е.В. Біженці та вимушені переселенці. К. Держава та право, 1995 – 39 с.
31. Бацанов С.Є., Єфімов Г.К., Кузнєцов В.І. та ін. Словник міжнародного права. Вид. 2-е, К., 1986. – 354 с.
32. Вітковська Г.С. Вимушена міграція: проблеми та перспективи. – К., 1993. – 54 с.
33. Галенська Л. Н. Право притулку (міжнародно-правові питання). К., 1968. — 128 с.
34. Горшкова С.А. Звернення Європейського Суду з прав людини з нормами міжнародних конвенцій // Український правничий журнал. 2004. № 5. С.15-23.
35. Гудвін-Гілл Г.С. Статус біженця в міжнародному праві (пер. з англ.; за ред. М.І. Левіною). – ЮНИТИ, 1997. – 647 с.
36. Декларація незалежності. Міжнародні акти з прав людини. Збірник документів. – К., 1999. – 784 с.
37. Дмитрієва Г.К., Лукашук І.І. Міжнародний принцип демократії. К., 1992. – 56 с.
38. Кузнєцов В.І., Відп. ред. Колосов Ю.М. / Міжнародне право: Посібник. К., 1994. – 157 с.
39. Лукашук І.І. Конституції держав та міжнародне право. К., 1998. – 124 с.
40. Лукашук І.І. Міжнародне право. Особлива частина. К., 1997. – 393 с.
41. Мюнц Р. Міграція як політичний виклик. Німеччина та інші європейські країни: Порівняльний аналіз. К., 1999. 345 с.
42. Потапов В. І. Біженці та міжнародне право. К., 1986. 103 с.

43. Edmonds Sarah. Sweden to press other EU nations on Iraqi influx. 2007 [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.alertnet.org/thenews/newsdesk/L13216437.htm>
44. EurActiv 2008. The European Pact on Immigration and Asylum [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.euractiv.com/en/mobility/european-pact-immigration-asylum/article-175489>
45. Faktawebb (Факти про біженство в Швеції) [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.motallaadds.org/>
46. Guy S. Goodwin-Gill. The Refugee in International Law. Second Edition. Oxford University Press, 1998. – 23 с.
47. Gibney, Matthew J. and Randall Hansen. Immigration and Asylum: from 1990 to Present. Santa Barbara: ABC-CLIO. 2005. – 57 с.
48. Hathaway J. The Law of Refugee Status. Butterworths, Toronto. 1991. – 67 с.
49. Holborn L.W. Refugees: A Problem of our Time. The Work of the UNHCR: 1951-1972. – 97 с.
50. Kristdemokraterna (Християнські демократи) [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.kristdemokraterna.se/>
51. Lambert H. The European Court of Human Rights and the right of refugees and other persons in need of protection to family reunion // International Journal of Refugee Law. – July 1999. – 12 с.
52. Larsson Goran. In Islam in the Nordic and Baltic Countries, edited by G. Larsson. New York: Routledge, 2009. – 56 с.
53. Larson Nina. Shutting Doors on Refugees: Critics. The Local, Sweden. 2008. – 32 с.
54. Liberalerna partiet (Ліберали) [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.folkpartiet.se/>

55. Miljöpartiet (Зелена партія) [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.mp.se/politik/migration-och-lika-ratt>
 56. Moderaterna (Помірковані) [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.moderat.se/migration-och-integration>
 57. Roda Korset i Sverige (Червоний хрест в Швеції) [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.redcross.se/>
 58. Socialdemokraterna framtidspartiet (Соціал демократи) [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.socialdemokraterna.se/>
 59. Sverigedemokraterna (Шведські демократи) [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://sd.se/>
 60. Vansterpartiet (Ліва партія) [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.vansterpartiet.se/>
 61. Abdelhady, D., Gren, N., Joormann, M. Refugees and the violence of welfare bureaucracies in Northern Europe. Manchester University Press, 2022. <https://doi.org/10.7765/9781526146847>
 62. Government of Sweden. Aliens Act (2005:716). Swedish Parliament, 2005. https://www.government.se/contentassets/784b3d7be3a54a0185f284bbb2683055/aliens-act-2005_716.pdf
 63. Migration Court of Appeal. (2015, January 2). Sweden – Migration Court of Appeal, UM 1836-14, MIG 2015:1. European Database of Asylum Law. <https://www.asylumlawdatabase.eu>
 64. United Nations High Commissioner for Refugees. (2003). World Refugee Day 2003: Sweden. UNHCR. <https://www.unhcr.org/publications/world-refugee-day-2003-sweden>
- U.S. Committee for Refugees and Immigrants. (2003). World Refugee Survey 2003 – Sweden. Refworld. <https://www.refworld.org/reference/annualreport/uscir/2003/en/22959>

65. Asylum Information Database. (2023, April). Temporary protection – Sweden (Annex to AIDA Country Report 2022). European Council on Refugees and Exiles (ECRE). <https://asylumineurope.org/reports/country/sweden/>
66. SPRING Consortium. The integration of recent migrants and refugees: A review of research on integration policy practices in the EU. 2022. <https://integrationpractices.eu/wp-content/uploads/2022/12/Review-Report-Public.pdf>
67. Asylum Information Database. Temporary protection – Sweden (Annex to AIDA Country Report 2022). European Council on Refugees and Exiles (ECRE). <https://asylumineurope.org/reports/country/sweden/>
68. Vinograd, C. Fact check: Do nearly 80% of refugees in Sweden holiday in their home country, as Elon Musk claims? Euronews. 2025, February 6. <https://www.euronews.com/my-europe/2025/02/06/fact-check-do-nearly-80-of-refugees-in-sweden-holiday-in-their-home-country-as-elon-musk-claim>
69. AIDA. Country Report: Sweden. Asylum Information Database, 2024.
70. Atipova Y. Ukrainian Temporary Protection Beneficiaries in Sweden // Mobility after the War: Eastern European Displacements / ed. by C. But & I. Petäjaniemi. Malmö: Malmö University, 2024.
71. But C. Ukrainian Displacement in Numbers // Mobility after the War: Eastern European Displacements / ed. by C. But & I. Petäjaniemi. Malmö: Malmö University, 2024.
72. Hammarstedt M., Luthman M. Ukrainian Refugees and the Swedish Labour Market: First Insights. IFAU Working Paper. Uppsala: IFAU, 2025.
73. Migrationsverket. Analys av massflyktsdirektivet och framtida beredskap. Stockholm: Swedish Migration Agency, 2023.
74. Nordisk Velfärdscenter. Ukrainska flyktingar i Norden – ett jämförande perspektiv. Stockholm, 2023.

75. Petäjäniemi I., Jämte J., Odynets K. From Welcome to Waiting: Local Governance and Ukrainian Refugees in Sweden // *Mobility after the War: Eastern European Displacements* / ed. by C. But & I. Petäjäniemi. Malmö: Malmö University, 2024.
76. Riksrevisionen. Staten och mottagandet av personer från Ukraina – En granskning av styrning och stöd till kommunerna. Stockholm: Riksrevisionen, 2023.
77. Shmulyar Gréen O., Odynets K. Everyday Practices of Displacement: Ukrainian Women's Experience of Temporary Protection in Sweden // *Mobility after the War: Eastern European Displacements* / ed. by C. But & I. Petäjäniemi. Malmö: Malmö University, 2024.
78. SOU 2022:57. Kommunernas ansvar i mottagandet av personer med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet. Stockholm: Statens Offentliga Utredningar, 2022.
79. Statistics Sweden. Population Register: Ukrainian Nationals. Stockholm: Statistiska centralbyrån, 2025.
80. Tronstad K. Uneven Protection: A Nordic Comparison of the Reception of Ukrainian Refugees. Nordregio Working Paper. Stockholm: Nordregio, 2023.
81. UNHCR. Non-Refoulement and Temporary Protection in Europe: Policy Brief. Geneva: United Nations High Commissioner for Refugees, 2023.